

ДУНЁНИ ЛОЛ ҚОЛДИРГАН ЎЗБЕК БАҲОДИРИ

Ханчжоу шаҳрида XIX ёзги Осиё ўйинлари якунланди. Ўзбекистон делегацияси 22 та олтин, 18 та кумуш ва 31 та бронза, жами 71 та медал қўлга киритиб, 45 мамлакат орасида 5-ўринни эгаллади. Ушбу медаллар орасида бокс бўйича 92 килограммдан ортиқ вазн тоифасида мамлакатимиз шарафини муносиб химоя қилган Баҳодир Жалоловнинг олтин медали ҳам бор.

— Ҳар бир спортчи халқаро майдонларда ўз Ватани байроғини баланд кўтаришни орзу қилади, — дейди бокс бўйича амалдаги қитъа ва жаҳон, Олимпия ҳамда Осиё ўйинлари чемпиони Баҳодир Жалолов. — Мусобақада ғалаба қозониб, байроғимиз кўтарилганда қалбимиз чексиз ғурур ва ифтихорга тўлади. Мен ўз олдимга қўйган мақсадларимни амалга оширмакдан. Спорт

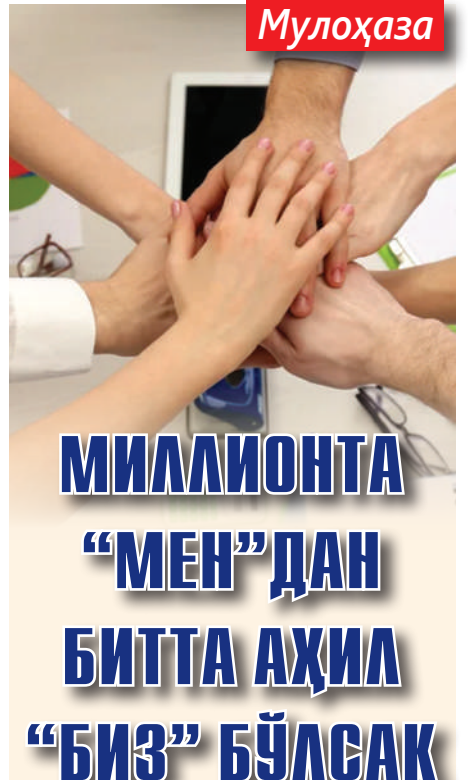
билан шуғулланган чоғимда Олимпия ва Осиё ўйинлари, қитъа ҳамда жаҳон чемпиони бўлишни орзу қилардим. Бугун эса бу орзуларим ушалди. Она Ватанимиз байроғини барча йирик мусобақаларда кўкка кўтардим. Эндиги мақсадим профессионал боксда жаҳон чемпиони бўлиш ва Париж Олимпиадасида ғолиб бўлиб, тарихга киришдир. Бу мақсадларим амалга ошишида барча им-

кониятлар муҳайё ва мен улардан албатта, унумли фойдаланаман.

Мамлакатимизда аҳоли ўртасида спорт ва жисмоний тарбияни янада оммалаштириш, ёшларнинг спорт билан шуғулланиши учун кенг имкониятлар яратиш борасида олиб борилаётган ишлар самарасида бугун бир қатор алпқомат, билагида тоғдек кучи бор, руҳан ва маънан тетик, ҳар томонлама мукамал спортчилар камол топмоқда.

Улардан бири бокс бўйича Ўзбекистон терма жамоаси аъзоси, хаваскор ва профессионал рингларда муваффақиятли иштирок этиб келаётган Баҳодир Жалоловдир.

(Давоми 4-саҳифада)

Мулоҳаза

МИЛЛИОНТА “МЕН” ДАН БИТТА АҲИЛ “БИЗ” БЎЛСАК

ёхуд Ватанидан нолийдиганларга бир сўз

Икки Ренессанс узра турган Ўзбекистон гербида Хумо куши боқяпти. Бу тасодиф эмас. Хумо – жаҳон цивилизация марказларидан бири, қадимий ва навқирон Ўзбекистон рамзи – Ренессанс рамзи. Маданий код. Маданий код бу – аждоқлардан мерос қолган ноёб маданий хусусиятлар. Улар халқнинг рамзларида, гоҳ анланган, гоҳ анланмаган ҳолда хулқатвор, одатларида намоён бўлади. Маданий код ўзбекча айтганда “асли қонида бор нарса”га тўғри келади. Шундай экан, Янги Ўзбекистонда қайта тикланиш тажрибасини қаердан излашимиз керак? Бу саволга жавобни ҳазрат Алишер Навоий тайинлаб кетган: “Ҳар не истарсен, ўзингдин истагил”.

Аждоқларимиз жаҳон аҳлига диний ва дунёвий илмларнинг аслини ўргатган. Дунёнинг етук олимлари бизнинг боболаримиз билан бирга чой ичгани, танишлиги, шогирдлиги, китобларини ўқигани билан фахрланишган. Бизга бугун мана шу шон, мана шу шараф дарвозаси қайта очилмоқда. Муборак бўлсин, кўзлари ушбу сатрларда турган хурматли ватандошим.

(Давоми 16-саҳифада)

(Давоми 3-4-саҳифаларда)

ТИНГЛАНГ, ЗАЙНАБ КУЙЛАМОҚДА

*Эй, Ватан, тупрогинг азиздир манга,
Ман санда топмишам саодатимни.
Кўзимни дунёда очганимда
Онамни кўрмишам, сани кўрмишам.*

*Шухратим, эй Ватан, жоним, эй Ватан.
Сан мани отимни эллара ёйдинг.
Юрагим, эй Ватан, жоним, эй Ватан.
Ман шоир ўлмасдим – сан ўлмасайдинг
Сулаймон ўлмасдим – сан ўлмасайдинг.*

Ана шундай куйлайди у Ватан ҳақида. Озарбойжоннинг машҳур шоири Сулаймон Рустамнинг бу мисралари хонанда ижросида унинг ўз сўзидай, юрак қатларидан отилиб чиққан нидо каби бўлиб янграйди. Шунинг учун унинг қўшиқлари тингловчи қалбига етиб боради, юрагида Ватанга муҳаббат

туйғусини жўштиради, уни бефарқ, лоқайд қолдирмайди. Ватани, халқи уни ардоқлайди, у эса ҳар доим, ҳар ерда жонажон Ватанини, она халқини улуғлайди, ўз қўшиқлари билан унинг шухратини оламга ёяди.

Озарбойжоннинг машҳур хонандаси Зайнаб Хонларова ўз услубига эга санъаткор. Уни бошқа хонанда

билан адаштириш мумкин эмас. Қўшиқ шинавандалари уни овозидан, куйлаш услубидан бемалол танийди.

Экологик таълим-тарбия табиат ва жамият ўртасидаги узвийликни таъминлаш ҳамда табиий барқарорликни сақлашда муҳим аҳамиятга эга. Зеро, мамлакатимизда узлуксиз экологик таълим тизимини самарали йўлга қўйиш орқали аҳолининг экологик маданиятини ошириш мумкин.

Аҳоли, айниқса, узлуксиз таълим тизимида таҳсил олаётган ўқувчи ва талаба ёшларда экологик онг ва маданиятни шакллантирмасдан, экология ва атроф-муҳит муҳофазаси соҳасига сарфланаётган ҳар қанча маблағлар билан муаммоларни бартараф этиб бўлмайди.

Сўнгги йилларда мамлакатимизда экологик хавфсизликни таъминлаш, экологик вазиятни яхшилаш, чиқиндиларнинг инсонлар соғлиғига зарарли таъсирини олдини олиш, табиий ресурслардан оқилон фойдаланиш, санитария ва экологик ҳолат сифатини ошириш учун қулай шароитлар яратиш бўйича комплекс чора-тадбирлар амалга оширилмоқда.

Президентимизнинг 2023 йил 31 майдаги тегишли фармони ижросини таъминлаш мақсадида “Чора-тадбирлар режаси” ишлаб чиқилиб, олий таълим, фан ва инновациялар ҳамда мактабгача ва мактаб таълими вазирликлари билан келишув имзолангани бу борада айна муддао бўлди.

Ушбу чора-тадбирлар режасига асосан таълим муассасаларида ёшларнинг табиатга бўлган меҳри-

ЭКОЛОГИК ТАЪЛИМ — ТАБИАТ МУСАФФОЛИГИНИНГ МУҲИМ ОМИЛИ

ни уйғотиш, уларни табиат ҳимоячиси сифатида тарбиялаш, ёш экологлар сафини кенгайтириш мақсадида жорий йилнинг 9-10 август кунлари Қашқадарё вилоятидаги “Лочин” болалар оромгоҳида “Ёш экологлар” ҳаракати қурултойи ташкил этилди.

Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳридан 100 нафарга яқин эковолонтер ёшлар жам бўлган қурултойда йигит-қизлар орасидан 14 нафар ҳудудий координаторлар, 3 нафар Республика Кенгаши раиси ва ўринбосарлари сайланди.

Шунингдек, экологик таълим ва маданиятни ривожлантириш мақсадида тарихий шаҳарлар шу жумладан, Тошкент, Самарқанд, Навоий, Бухоро ва Хоразм вилоятларида йирик анжуманларни ташкил этиш юзасидан чора-тадбирлар режаси ишлаб чиқилган ҳолда, Олий таълим, фан ва инновациялар вазирлиги билан келишилди.

Умумтаълим мактабларининг Миллий ўқув дастури асосида яратилаётган янги авлод дарсликларида экологик саводхонлигини оширишга оид жами 132 соат кiritилди. Ҳозирда 10 118 та умумий ўрта таълим муассасаларида 31

916 та экологик-биологик тўғараги ташкил этилган бўлиб, уларда 473 968 нафар ўқувчи ёшлар жалб қилинган. Тўғарақларда атроф-муҳит муҳофазаси ва чиқиндилардан оқилон, сув ва электр энергиясидан мақсадли фойдаланиш каби мавзуларда машғулотлар ташкил этилди.

Мактабгача ва мактаб таълими вазирлиги тизимида 219 та “Баркамол авлод” болалар мактаблари фаолият кўрсатиб, уларда 306 минг нафардан ортиқ ўқувчилар жалб қилинган. Қолаверса, “Баркамол авлод” болалар мактабларининг 79 номдаги тўғарақлар ўқув дастурлари янгиланиб, экология йўналишидаги “Ёш эколог ва табиатшунос”, “Флористика ва фауна”, “Экоди-зайн” ва “Атроф-муҳит муҳандиси (инженер эколог)” тўғарақлари ўқув-дастурлари ишлаб чиқилиб такомиллаштирилди.

Айни чоғда 5 200 та умумтаълим мактабларида “Экология бурчаклари” ташкил этилиб, улар зарур материаллар билан таъминланмоқда. Бу жараёнда табиат бойликларида унумли фойдаланиш, уларни муҳофаза қилиш масалаларини онгли равишда ҳал этиш учун оила, таълим муассасаларида ёшларга табиатга

меҳр-муҳаббат руҳини шакллантириш, экологияга оид билимларни улар шуурига сингдиришга қаратилган саъй-ҳаракатлар ҳам ўз натижасини бераётир.

Атроф-муҳитнинг тозалиги бизнинг саломатлигимиз ва фаровонлигимиз асосий омилларидан биридир. Шу маънода, Президентимизнинг 2023 йил 31 майдаги тегишли қарорига мувофиқ Экология вазирлиги ҳузурида Марказий Осиё атроф-муҳит ва иқлим ўзгаришини ўрганиш университети (Green University) ташкил этилгани айна муддао бўлди.

Ишончим комилки, бу саъй-ҳаракатлар иқлим ўзгариши ва унинг салбий таъсирини камайтириш усуллари ҳақида ёшлар ўртасида хабардорликни ошириш, кундалик ҳаётда янада барқарор амалиётларни қабул қилинишига ундайди. Ёшлар табиат ҳақидаги билимларни эгаллаб, тевақил атрофнинг но-зиклигини, унинг гўзалликларини қалбан ҳис қила олсагина, она-Ватанга, унинг табиатига муҳаббати ошади.

Камолбек ЖУМАНИЁЗОВ,
Олий Мажлис Қонунчилик
палатаси депутати

БИР КУНДА 22 ТА ДАРАХТ КЕРАК

Тадқиқотларга кўра, бир кунда бир кишининг кислородга бўлган эҳтиёжини қондириш учун 22 та дарахт керак. Ҳар бир дарахт ҳаёти давомида 1000 кг атрофида карбонат ангидрид газини ютади. Дарахтларнинг тупроқ эрозиясининг олдини олиши, шовқинларни камайтириши, одамлар ва ҳайвонот дунёсини қуёшдан ҳимоя қилиши ҳамда бошқа фойдали жиҳатлари ҳақида кўп ёзиш, гапириш мумкин.

Бирок баъзан оммавий ахборот воситалари, ижтимоий тармоқларда дарахтларни ноқонуний кесаётган ҳуқуқбузарлар болгани дарахтга эмас, балки ўз ҳаёти ва саломатлигига ураётганига гувоҳ бўлиш ачинарли ҳолдир.

Мамлакатимизда атроф-муҳитни муҳофаза қилиш соҳасидаги ҳуқуқбузарликлар ва ноқонуний хатти-ҳаракатлар Экология, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва иқлим ўзгариши вазирлигидаги Давлат экологик назорат инспекцияси мутахассислари томонидан назорат қилинади.

Президентимизнинг 2023 йил 31 майдаги “Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш соҳасини трансформация қилиш ва ваколатли давлат органи фаолиятини ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги фармони билан 2023 йил 1 июлдан “Жамоатчилик экология назоратчиси” тизими жорий қилинди. Экология, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва ўрмон хўжалиги соҳасидаги қонунчиликка риоя этили-

ши ва унинг ижроси устидан назоратга масъул бўлган Бош прокурор ўринбосари лавозими кiritилди.

Ўрни келганда айтиш керак, кўмитамиз юкоридаги инспекция вакиллари билан тегишли ахборотлар алмашинуви соҳасида яқиндан ҳамкорлик ўрнатиб келади. Ҳамкорлигимиз доирасида атроф-муҳитни муҳофаза қилиш соҳасида амалдаги қонунчиликнинг ижросини таҳлил қилиб, улардаги камчилик ва бўшлиқларни биргаликда аниқлаб борамиз.

Маълумотларга кўра, жорий йилнинг ўзида инспекция томонидан соҳага оид қонунчилик ҳужжатлари талабларини бузган 26 610 нафар шахслар аниқланган. Қонунбузарликларнинг сони эса 2022 йилнинг шу даврига нисбатан 81 фоиз, белгиланган жарималар суммаси эса 104 фоизни ташкил этган. Айнан дарахт ва буталарни ноқонуний кесган 2533 нафар шахсларга нисбатан 10,6 млрд. сўм жарима ва зарарлар белгиланган.

Бу нима дегани? Бу, жамоатчилик ва давлат назорати кучайтирилиши натижасида ҳуқуқбузарликлар сони ўтган йилга нисбатан камайгани, айна пайтда жарималар миқдори оширилганини англатади. Энг муҳими, бугун жамоатчиликда экологияга зарар етказганларга нисбатан муросасиз ва қонуний курашиш бўйича ўзига хос кўникма шаклланди.

Шундай қилиб, барқарор ривожланишни таъминлаш, биологик хилма-хилликни ва аҳоли саломатлигини асраш, шунингдек, келажак авлодлар ҳуқуқларини ҳимоя қилишда атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва экология соҳасидаги талаб ва стандартларга риоя этилишини назорат қилиш алоҳида аҳамиятга эга.

Атроф-муҳит ва экологияни муҳофаза қилиш барқарор ривожланиш ва табиий ресурсларни келажак авлодлар учун сақлашни таъминлашда ўта муҳим рол ўйнайди. Ушбу соҳадаги талаб ва стандартларга риоя этилишини назорат қилиш экологик офатларнинг олдини олади.

Мохира ХОДЖАЕВА,
Олий Мажлис
Қонунчилик палатаси депутати

(Боши 1-саҳифада)

**Тарбиянинг
янги концепцияси?**

2019-йилнинг 31-декабр куни “Узлуксиз маънавий тарбия концепцияси” тасдиқланди. 30 ёшгача бўлган ўқувчи-ёшларда Ватанга садоқат, тадбиркорлик, иродалилик, мафкуравий иммунитет, меҳр-оқибатлилик, масъулиятлилик, бағрикенглик, ҳуқуқий маданият, инновацион фикрлаш, меҳнацеварлик каби таянч фазилат ва ижтимоий компетенциялар ривожлантирилади. Бу хислатлар оилавий тарбияга, ижтимоий буюртмага айланади. Шу вақтгача натижаси мавҳум бўлиб келган тарбия мана шу таянч фазилатларда аксини топади. Мукамал компетенция-фазилатлар билан мустақил ҳаётга кириб борган ўғил-қизларимиз ўзини ҳам, Ватанини ҳам бахтли қиладилар.

Ҳаммамизнинг фарзандимиз бор. “Узлуксиз маънавий тарбия концепция”сининг инновационлиги нимада? Илгари “Ўзбекистоннинг 1–18 ёшгача бўлган болалари, ўсмирлари ёшига мос қандай маънавий талабларга жавоб бериши керак?”, “Бир йиллик тарбиянинг натижалари қандай бўлди?”, деган аниқ савол қўйилмаган. Қўйилса ҳам, “Ҳамкорликда кўп тадбирлар ўтказдик. Энди, болалар катта бўлса, маълум бўлади-да, тарбияси”, деган фикрлар билдирилган. Ёки 5-6 нафар иқтидорли ёшларни кўрсатиб, тарбиявий ишлар ютуғи, дейилган. Бугунги уюшмаган ёшларимиз ана шу ноилмий тарбиянинг жабрдийдалари.

Болалар ғайратли, рақсга тушишар, шеърни кўзлари ёниб, тўтидек ўқишар, бироқ шеър, рақс тугагач, кўзлари бўм-бўш, ҳамма қатори бўлиб қолишар эди. Чунки тарбия оғзаки эди. Амалий эмасди. Фазилатлар тренингларда ўргатилмас, шу сабаб натижа фазилатга айланмасдан, билим даражасида қолиб кетар эди. Шунинг учун бугун 15-20 ёшли болаларимизнинг хулқи бизни ранжитаётган бўлса, бунга улар айбдор эмас. Уларнинг билмаслиги – тушунтирилмаганидан, қилмаслиги – ўргатилмаганидан: ватанпарварлик ҳам, чой сузиш ҳам, уялиш, масъулият, салом бериш ҳам.

“Ёшларимиз Учинчи Ренессансга хизмат қилишга тайёрми?” деган саволга эндиам “Ҳамкорликда кўп тадбир ўтказганмиз. Натижаси эса болалар катта бўлса билинади-да”, дейиш ўзини алдашдир. “Ҳа энди, тарбия, маънавиятни ўлчаб бўлмайди-да. Бошиям, охириям йўқ-

ку”, дейиш тўхтади. Миллий ғоянинг тарбияга қандай жорий бўлаётгани амалда, ҳамма жойда, болаларимиз фазилатларида ҳар куни ёшига мос кўриниб, эшитилиб туради.

Маънавият ва маърифат, мафкуравий тарбия бизга Ватаннинг ўғил-қизлари сифатида ишлаш ва яшаш бурчини эслатади. Учинчи

Хуллас, Учинчи Ренессанс маънавияти ёшларимизни, халқимизни инновацион фикрлашга, ўйлашга, яшашга ўргатишни талаб қилади. Бунинг учун нафақат болалар боғчалари, мактаб, лицей, институтлар, балки оилаларда ҳам

Масалан, халқ ўз ватандош тадбиркорларини, тадбиркорлар ўз халқини кўллаб-қувватлаши керак. Миллионга “Мен”дан аҳил битта “Биз”га кўтарилиш умумхалқ ҳаракатига айланиши керак. Афсуски, бунинг акси ҳам учраб туради. Ўтган йиллар ҳайит байрамларида мамлакатимизнинг айрим шаҳарларида нарх-наво икки карра кўтарилганини кўрдик. Баъзи шаҳарларда эса бир неча бор туширилганига ҳам гувоҳ бўлдик. Бу ҳолат пан-

МИЛЛИОНТА “МЕН” ДАН БИТТА АҲИЛ “БИЗ” БЎЛСАК

ёхуд Ватанидан нолийдиганларга бир сўз

Ренессанс нима учун, ким учун кераклигини халққа унинг орзулари билан боғлаб уқтиради, кўрсатади. Тушунган халқ – ғоя билан қуролланган халққа айланади. Ўз миллий ғоясини англаган халқни эса тўхтатиб бўлмайди.

Гонорар – ҳар сатрга бир олтин танга

Тарихда бир кишининг инновацион фикрлаши бутун бошли халқни ҳалокатдан сақлаб қолганига мисоллар бор. Дунёдаги энг катта гонорар ИИ асрда Рим императори Марк Аврелий томонидан шоир-методист Оппианга берилган. Оппиан севги, ишқий ўртанишлар ҳақида эмас, балиқчилик ва ов қилиш қоидалари ҳақида 20 000 байтлик икки дoston ёзган эди. Император ҳар бир сатри учун бир олтин тангадан қалам ҳаққи беради. Чунки одамлар бу дostonларни ўқиб, қуйлаб, эшитиб, балиқ тутиш, ов қилиш қоидаларини ўрганиб олишди. Мана шу битта артпедагогик инновация халққа балиқ тутиш маҳоратини ўргатиб, очликдан сақлаб қолган.

болаларимизни инновацион фикрлашга ўргатиш ҳам фарз, ҳам қарзга айланмоғи мақсадга мувофиқдир.

Миллий ғоя – халқ орзуси, ниятининг ифодаси. Миллий ривожланишнинг янги талабларидан келиб чиқиб янгиланиб туради. Ўз чиқишларидан бирида Президентимиз “Миллий ғоя нима учун керак?”, деган саволни ўртага ташлади. Жавобини ҳам бир жумлага жо қилиб, “Ватанни севиш учун!”, деди. Учинчи Ренессанс биздан ана шу севгини – Ватанни уйимиздек, халқимизни оиламиздек севишни сўраяпти. Чунки фақат севги инсонни янги, яхши келажак яратишга сафарбар қилади, мададкор бўлади.

“Мен” ва “Биз” уйғунлиги

Президентимиз ўз чиқишларидан бирида “Курашга тайёрланган, курашган одам ютади”, деган эди. Учинчи Ренессанс биздан қийинчиликларга қарши курашга тайёр бўлишимизни тақозо қилади. Бу тайёрлик барча соҳаларни қамраб олиши ва ҳамма жойда, ҳар биримизда намоён бўлиши лозим.

демия шароитида талабаларга такси хизмати кўрсатилишида, дори савдосида ҳам учради. Кимдир бепул, савоб учун, ватандошим деб хизмат қилса, кимдир нархни икки-уч маротаба оширди. Ҳар бир ўзбекистонликнинг бир-бирида ватандошлик ҳаққи ва бурчи бор-ку.

Демак, миллий ғоя – мотивациянинг таъсири, рўёби иқтисодиётда, кундалик ҳаётда кўриниб турса, Учинчи Ренессанс йўлида ишлаб чиқарувчилар ва истеъмолчилар аҳил бўлса, қарс икки кўлдан чиқса, биз янада бирлашамиз.

Миллий ғоя одамларга Учинчи Ренессанс ким учун, нима учунлигини, аҳамиятини тушунтиради. У берган мотивация ётганни – ўтиришга, ўтирганни – туришга, турганни – юришга, юрганни – югуришга ундайди. Рағбат бериб, шавқлантиради. Чунки “нега”лигини билмаган, тушунмаган одамлар бирлашмайди. Қўшилса ҳам, кўр-кўрона, юзак ишлайди. Бири ишласа, иккиси томошабин бўлади. Миллий ғояда ўз манфаатини кўрганлар бирлашиб, ихтиёрий, завқ билан ишлайди. Натижада ҳаётдан рози бўлади.

Миллий ғоямизнинг ижтимоий мазмун-моҳияти бир сўзда айтилса, бу сўз – розилик. Мазкур тушунча Учинчи Ренессансни

тушуниш ва тушунтириш, амалга ошириш учун фундаментал, жипслаштирувчи асос бўлади. Зеро, миллий ғоя рўёби халқнинг муайян вақт ва маконда ўзини бахтли деб ҳис қилишида, бу эса унинг шукроналарида – ҳаётдан розилигида намоён бўлади.

Албатта, барчасига эришиш учун аввало тинчлик, мустақилликни жон қадар мустаҳкам, кафолатли ҳимоялашимиз керак. Мустақиллик ҳарбий, ғоявий ва сиёсий жиҳатлардан ҳимояланади. Бунда ҳам ўтмишдан сабоқ чиқариш керак. Биз ҳар гал мустахлак бўлиб, оёқ-қўлларимизга кишан тақишганида бир нарсдан афсусланганмиз – халқнинг бирлашмаганидан. Халқнинг бирлашмагани сабаби, ҳаммани “Биз” деган байроқ остига бирлаштирадиган ғоя бўлмагани. Натижада, “Биз” бўлиб енгадиган куч “мен”ларга парчаланиб, мағлубиятга учраганмиз.

Бугун бизда “мен”ларни “Биз” қиладиган ғоя бор. Бу Учинчи Ренессанс ғояси. Қурилаётган Учинчи Ренессанс пойдевори ни ғоявий ҳимоя қилишимиз керак. Биз уни превентив, ўз вақтида ҳимоя қилмасак, бузишлари мумкин. Чунки бизга узоқлардан аламнок тикилиб, давлат ва халқ орасига пона қоқишга уринаётганлар бор. Бу маънавий, ғоявий ҳужум. Уларга жавоб беришимиз ва жавобимиз илмий асосда бўлиши керак. Нима учун? Чунки илмий асосда бўлмаса, биз қиладиган тадбирлар бир марталик, ўткинчи бўлиб қолади. Шу маънода миллий ғоя тарғиботи ни илмий асосга қуришга қаратилган саъй-ҳаракатлар ниҳоятда зарур.

Тараққиёт муҳолифлари

Ўзбекистонда Учинчи Ренессанс ибораси ижтимоий тармоқларда кенг муҳокама қилина бошланди. Кимлардир “Мана бу бошқа гап” деб, ўрнидан туриб, олқишлади. Кимдир мамнун жилмайди. Кимлардир ўйланиб қолди. Кимлардир... саросимага тушди.

Афсуски, ҳамма кўриб турган нарсаларни кўрганда ҳам “кўрдим” демайдиганлар бор. “Фейсбук”, “ЮТубе” саҳроларида саргардон, қилмишларидан дили тўла армон, ёмонламаса оч қоладиган кўролмасвойлар бор. Уларни ислохотларимиз шиддати додиратяпти, хансиратяпти. Оддий оилаларнинг болалари талаба бўлаётгани уларни ўртаяпти... Ўз давлатидан рози ота-оналарнинг дуолари ёндиряпти уларни. Инчунун, Ўзбекистонда ҳамма

соҳада тўхтовсиз юксалиш, янги-ланиш, яхшиланиш ва уйғониш.

Ана шундайларнинг нафасларидан тарқаладиган ғоявий виласлардан келажак авлодни ҳимоя қилишимиз лозим. Бундан ҳам яхшиси – ёшларимизни ёт ғоялардан, ёвуз кучлардан ўзини ҳимоя қилишга ўргатайлик. Чунки билимсиз ёшлар кўп ва тез алданади. Билимсиз йигит-қиз, ёш файласуф олим Отабек Бозоров ёзганидек, дисплейдаги фирибгарнинг сохта самимияти, ширин сўзига учеди. Адашади. Алданади. Фирибгарлар чиройли кулиб, табассум билан ёқимли сўзласа, содда ўзбек эриб кетишини яхши билади. Ана шунда танқидий, таҳлил деворидан ошиб ўтса бўлди, ўлжа қўлда.

Бизнинг Учинчи Ренессанс ҳақидаги эзгу ниятимизни эшитган айримлар ўртанмоқда. Уларга ҳам қийин. Фитна-фасод қилмай деса, тирикчилик қилиш керак. Фитнасини факт билан урсанг, “Нега?” деб ёзғиради. Қор ёғса ҳам, ёғмаса ҳам, куёш чикса ҳам, шамол эсса ҳам, тинса ҳам, Ватанини ёмонлайди. Маънавий ятни ёмонлайди. Уйсизлар уйли бўлаётганини, ночор одамнинг аҳволи ўнгланаётганини мисоллар келтириб, мамнун кайфиятда яратилаётган қулайликларни, халқ ризоликларини гапириб, бугунги ислохотларнинг натижаларини келтирсанг, кўролмасвойларнинг фикрича, маддох бўларкансан. Кўриб, кўрмадим деб, жим, ношукур юрсанг, уларга дўст бўларкансан. Кўшилиб ёмонласанг, биродар, жонажонсан. Бугунги фирибгар алдаш илми – нейролингвистик дастурлаштиришнинг ҳадисини олган. Демак, ҳар бир йигит-қиз бу дастур нималигини ҳам олдиндан билиб кўйиши керак. Тренингларида ёшларимизга билимни қалқон этиб ўзини ҳимоялашни машқ қилдириб, ўргатиб борайлик.

“Мен”ларнинг Ватан, миллат келажак учун “Биз”ланиши таълим-тарбия ва фанга инвестиция Ғарб сивилизациясини кескин иқтисодий гуллаб-яшнатди. Бу – инсон капиталига киритилдиган педагогик инвестиция. Мазкур инвестициянинг афзаллиги шундаки, инсонга бир марта эмас, бир умр фойда келтиради. Ҳар бир йигит-қизга ҳаётда ўз ўрнини топишни ва ўзини ўзи бахтли қилишни ўргатади.

Муҳаммаджон ҚУРОНОВ,
Республика Маънавият
ва маърифат маркази
раҳбарининг
биринчи ўринбосари

(Боши 1-саҳифада)

Баҳодир Жалолов 1994 йилнинг 8 июль куни Сурхондарё вилоятининг Сарийосиё туманида туғилган. Оиладаги соғлом турмуш тарзи, отасининг спортга бўлган қизиқиши сабаб дастлаб, футбол билан профессионал тарзда шуғулланди. Сўнгра отаси 13 ёшли ўглини Чирчиқ олимпия захиралари коллежига олиб борди ва у ерда мурабийлари Рустам Саидов ва Тўлқин Қиличевдан бокс сирларини ўрганди.

ДУНЁНИ ЛОЛ ҚОЛДИРГАН ЎЗБЕК БАҲОДИРИ

– Отам ёшлигида катта курашчи бўлган. Қаерда кураш бўлса, даврага чиққан. Лекин у пайтлар спорт билан шуғулланишга бугунгидай шароит бўлмаган, шу боис отамнинг дунё спорт майдонларига чиқиш орзуси ушалмай қолиб кетган, – дейди Баҳодир. – Мен спортчи бўлиб етишимизга ундаган фақатгина бир мақсад – отамнинг орзусини амалга ошириш эди. Бироқ мусобақаларда рингга кўтарилганимда ушбу мақсад билан биргаликда юртимиз шарафини ҳимоя қилиш ва байроғимизни янада юксалтириш каби ҳиссиётлар қалбимни эгаллади.

Тажрибали мурабийлардан чарм қўлқоп сир-асрорларини ўрганган Баҳодир 2009 йили Жиззахда бўлиб ўтган ёшлар ўртасидаги мамлакат чемпионатида кумуш медални қўлга киритди. Гарчи у олтин медални қўлга киритмаган бўлса-да, тушқунликка тушмади, машғулотларга зўр берди.

Ёшлар ўртасидаги мусобақаларда тобланган боксчимиз 2013 йилда Тошкент шаҳрида бўлиб ўтган катталар ўртасидаги Ўзбекистон чемпионатида ғолиб бўлди ва қаторасига уч йил мамлакат биринчилигида унга муносиб рақиб топилмади.

2013-2014 йилларда у Германия, Болгария, Беларусь, Озарбайжон сингари давлатларда ўтган бир қатор халқаро турнирларда шохсупанинг энг юқори поғонасига кўтарилди.

2015 йили Қатарнинг Доҳа шаҳрида ўтказилган жаҳон чемпионатида вазни 91 килограммдан оғир бўлган боксчилар баҳсида бронза медални қўлга киритди. 2016 йили Хитойда ўтказилган Олимпиадага йўлланма берувчи нуфузли мусобақада муваффақиятли иштирок этиб, Бразилияда ўтган XXXI ёзги Олимпия ўйинларида иштирок этиш ҳуқуқини қўлга киритди. Мазкур мусобақада 22 ёшли боксчимиз чорак финалига қадар етиб борди. 2017 йил Осиё чемпионатида олтин медални қўлга киритди ва бир қатор халқаро турнирларда иштирок этди.

Истеъдодли боксчимиз учун 2019 йилги спорт мавсуми ҳам омадли келди. У дастлаб, Таиланднинг Бангкок шаҳрида апрель ойида ўтган Осиё чемпионатида олтин медални қўлга киритди. Сўнгра сентябрь ойида бўлиб ўтадиган жаҳон чемпионатида тайёргарлик кўриш мақсадида бир қатор халқаро турнирларда иштирок этди. Ўша йили Россия Федерациясининг Екатеринбург шаҳрида 6-22 сентябрь кунлари бўлиб ўтган бокс бўйича жаҳон чемпионатида 91 килограммдан ортиқ вазн тоифасида иштирок этган Баҳодир Жалолов барча рақибларини енгиб, жаҳон чемпиони бўлди. Чемпионатнинг энг яхши боксчиси деб топилди.

Баҳодир 2021-2023 йилларда бир неча халқаро турнирларда ғолиб бўлди. Жумладан, 2021 йили Бирлашган Араб Амирликларида ўтказилган Осиё чемпионати, Японияда ўтган Токио Олимпиадасида олтин медални қўлга киритди. Жорий йилнинг март ойида Тошкент шаҳри мезбонлик қилган жаҳон биринчилигида барча рақибларидан устун келиб, шохсупанинг энг юқори поғонасидан жой олди.

Чин ўлкасида ўтган Осиё ўйинларида амалдаги жаҳон ва Олимпия ўйинлари чемпиони Баҳодир Жалолов қозоғистонлик Камшибек Конкабаевни енгиб, олтин медалга сазовор бўлди.

Ўзбекистоннинг бокс бўйича халқаро даражадаги ютуғи кундан-кунга ортиб бормоқда. Мазкур спорт турини янада кенг омалаштириш ва “устоз-шогирд” анъанаси орқали ёш боксчиларни етиштириш мақсадида профессионал боксчиларнинг мактаблари, хусусан, Президент қарори билан Бокс бўйича Баҳодир Жалолов спорт маҳорати мактаби ташкил этилди.

Унинг бу улкан ғалабалари Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев томонидан муносиб баҳоланмоқда. Давлатимиз раҳбари энгилмас спортчимизни 2019 йили “Ўзбекистон ифтихори” фахрий унвони, 2021 йили “Фидокорона хизматлари учун” ордени ва 2023 йилда “Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган спортчи” фахрий унвони билан тақдирлади.

Ҳа, бугун Баҳодир Жалолов эришаётган улкан ютуқларга ҳавас қилса арзийди. Бир спортчи учун орзу бўлган улкан зафарлар унда бор. Унинг бу ғалабалари мамлакатимизда спортга қаратилган улкан эътибор ва ушбу соҳада олиб борилаётган тўғри сиёсат самарасидир.

Жавоҳир ТОШХЎЖАЕВ,
ЎЗА мухбири

Замонавий Ўзбекистон ривожига қизиқиш мамлакатлар ва давлат арбоблари, экспертлар ҳамда кенг доирадаги халқаро жамоатчилик орасида ортиб бораётгани, шубҳасиз. Бу дунё миқёсида шиддатли жараёнлар кечаётган, турли воқеа ва тенденциялар шароитидаги ўзига хос “тарихий эврилиш” палласига тўғри келган — бир тарихий давр ниҳоясига етиб, башорат қилиш мушкул бўлган янги бир давр бошланган палладаги қатор сабаблар билан белгиланади.

Хусусан, бугун мамлакатимиз муҳим трансформация босқичида турибди, Янги Ўзбекистон — инсон манфаатлари олий қадрият бўлган демократик давлатни барпо этиш йўлидан бормоқда.

Мамлакатимизни 2030 йилга қадар ривожлантириш бўйича узоқ муддатли стратегия қабул қилинган ва ундаги юксак мақсадлар халқаро ҳамкорларнинг салоҳиятини жалб қилиш орқали амалга оширилади.

Бу ўзгаришларда ташқи сиёсат, хусусан, Германия билан ҳамкорлик алоҳида ўрин тутади. Кейинги йилларда товар айирбошлаш ва саноат кооперацияси кўрсаткичлари икки баробар ўсди. Мамлакатимизда Германиянинг “Volkswagen”, “MAN”, “CLAAS”, “Siemens”, “Linde”, “Aurubis”, “Henkel”, “Knauf”, “Papenburg”, “Deutsche Kabel” ва бошқа кўплаб етакчи компаниялари муваффақиятли иш олиб бормоқда. Тоғ-кон, энергетика, кимё, электротехника, тўқимачилик саноати ва инфратузилма бўйича янги лойиҳалар портфели шакллантирилган.

Парламентлараро алоқалар ҳам фаоллашган. Турли даражадаги парламент делегацияларининг ташрифлари алмашинуви йўлга қўйилиб, Ўзбекистон ва Германия парламентларининг дўстлик гуруҳлари ва ихтисослаштирилган кўмиталари ўртасидаги алоқалар мустаҳкамланмоқда.

Президентимиз Шавкат Мирзиёев Германия Федерал Канцлери Олаф Шольцнинг таклифига биноан амалий ташриф билан Берлин шаҳрига ташрифи ана шундай халқаро қизиқишнинг ёрқин ифодаси бўлиб, давлатимиз раҳбари ушбу ташриф доирасида Марказий Осиё давлатлари раҳбарларининг Германия Федерал Президенти Франк-Вальтер Штайнмайер билан учрашувида иштирок этди.

Учрашувда конструктив сиёсий мулоқотни мустаҳкамлаш, савдо-иқтисодий, транспорт-коммуникациявий ва маданий-гуманитар ҳамкорликни кенгайтириш масалалари муҳокама қилинди. Минтақавий хавфсизлик ва барқарор тараққиётни, шу жумладан, Европа Иттифоқи дастурлари доирасида таъминлашнинг долзарб жиҳатлари юзасидан фикр алмашилди.

Давлатимиз раҳбари ўз сўзида “Марказий Осиё — Германия” форматидаги ҳамкорлик истиқболларига алоҳида тўхталди. Узоқ муддатли ҳамкорликнинг умумминтақавий аҳамиятга эга устувор йўналишлари кўрсатиб ўтилди. Булар — инвестициявий, инновациявий ва технологик алоқалар ва алмашинуви ривожлантириш, қайта тикланувчи энергия манбаларини жорий қилиш, хомашё ресурсларини чуқур қайта ишлаш, транспорт-ком-

Ўзбекистон — Германия:

ИШОНЧЛИ ВА СИНАЛГАН ШЕРИКЛИК

муникациявий ўзаро боғлиқликни кучайтириш, “яшил” кун тартибини илгари суриш, Германия стандартларига мувофиқ турли тармоқлар учун мутахассисларни тайёрлаш, Афғонистон аҳолисига гуманитар ёрдам кўрсатиш.

Марказий Осиё мамлакатлари етакчилари Германия томонининг Марказий Осиё ва Германия ўртасида стратегик минтақавий шерикликни йўлга қўйиш, ушбу форматда мунтазам учрашув ва маслаҳатлашувлар ўтказиб бориш таклифини қўллаб-қувватладилар.

Ташриф доирасида Президент Шавкат Мирзиёев ва Германия Федерал Президенти Франк-Вальтер Штайнмайернинг икки томонлама учрашуви бўлиб ўтди. Унда Ўзбекистон билан Германия ўртасидаги кўп қиррали муносабатларни ривожлантиришнинг долзарб масалалари кўриб чиқилди. Жорий йил май ойида Германияга амалий ташриф давомида ўтказилган сермахсул музокараларда эришилган келишувларни амалга ошириш бўйича биргаликдаги саъй-ҳаракатларни давом эттириш муҳимлиги қайд этилди.

Ўзбекистон Президентининг Германия иқтисодиёти Шарқий кўмитаси шафелигида ташкил этилган Иқтисодий форум ишидаги иштироки эса ижобий резонанс уйғотди. Ўз навбатида, Ўзбекистон, Германия компаниялари билан бир қатор истиқболли йўналишлар бўйича ҳамкорликни янада кенгайтиришни таклиф қилмоқда. Жумладан, харидоргир саноат маҳсулотларини ишлаб чиқариш учун кооперацияни ривожлантириш, мамлакатимиз муқобил энергетикани ривожлантириш борасида германиялик ҳамкорлар билан муваффақиятли тажриба ва истиқболли кооперация лойиҳалардан манфаатдор.

Ўзбекистонда ишбилармонлик муҳитини яхшилаш борасида олиб борилаётган илохотлар Германия компанияларининг қизиқишини оширмоқда. Бинобарин, глобал миқёсдаги инвестициялар учун жиддий рақобат мавжудлигини ҳам инкор қилиб бўлмайди. Шу маънода қабул қилувчи мамлакатда хорижий бизнес учун шароитни мунтазам яхшилаб бориш зарурати нуктаи назаридан айна йўналишдаги ишларни давом эттириш жуда муҳим, деб ўйлайман.

Айтиш жоизки, иқлими, суви, тупроғи, об-ҳавоси бизникдан фарқ қиладиган Германияда Ўзбекистоннинг ажойиб табиати, саний куёши маҳсули, миришкор дехқон, мохир

боғбонларимиз қўли билан етиштирган мева-сабзавот, айниқса, немислар яхши кўрадиган хўл ва қуритилган мева, соф пахта-ю тоза ипакдан тайёрланган тўқимачилик маҳсулотлари, тикилган тайёр кийим-кечак, шунингдек, саноат маҳсулотлари жуда харидоргир. Юртимиз қишлоқ ва сув хўжалиги соҳаларига Германия компанияларининг энергия самардор ва рақамли технологияларини жалб қилишга тайёр.

Давлатимиз раҳбарининг бўлиб ўтган ушбу ташрифи яқунларини умумлаштирган ҳолда, шуни айтиш мумкинки, “Марказий Осиё — Германия” формати очик мулоқот ҳамда минтақа мамлакатлари ва Германия ўртасидаги ҳамкорликнинг янги кун тартибини шакллантириш учун самарали майдонга айланмоқда. Ташриф давомида ишбилармонлик соҳасидаги шерикликни кенгайтириш, иқтисодиёт, инвестиция, транспорт, энергетика ва бошқа соҳаларда кооперацияни чуқурлаштиришга алоҳида эътибор қаратилди.

Давлатимиз раҳбари қўшма иқтисодий тадбирларни мунтазам ўтказиб бориш, муқобил энергетикани ривожлантириш, қишлоқ хўжалиги ва сув ресурслари бошқарувини рақамлаштириш, хомашёни чуқур қайта ишлаш, молиявий воситаларни кенгайтириш, икки мамлакат худудлари ўртасидаги алоқаларни мустаҳкамлаш, миграция ва кўчувчанлик соҳасида ҳамкорлик қилиш бўйича қатор аниқ таклифларни илгари сурди. Шу тарика, Ўзбекистон бундан кейин ҳам мамлакатимиздаги ишбилармонлик ташаббуслари ва қўшма инвестиция лойиҳаларига ҳар томонлама кўмаклашишга, Германия бизнеси учун катта имкониятларни тақдим этишга тайёрлигини амалда тасдиқлади.

Бир сўз билан айтганда, Берлинда бўлиб ўтган Марказий Осиё мамлакатлари ва Германия етакчиларининг олий даражадаги биринчи саммити ўзаро ҳамкорликни чуқурлаштириш ва кенгайтириш ҳамда Ўзбекистон билан Германия ўртасидаги муносабатларни сифат ва мазмун жиҳатидан бойитган ҳолда, ўзаро ҳамкорлик учун янги имкониятлар эшикларини очди. Шу маънода, ушбу ташрифни мамлакатларимиз ўртасидаги кўп қиррали ҳамкорликни кенгайтиришга янги суръат бағишлайди, деб баралла айта оламиз.

Актам ҲАЙТОВ,
Олий Мажлис Қонунчилик палатаси
Спикери ўринбосари

Ёдингизда бўлса “XXI asr” газетасининг шу йилги 32-сониди (санаси 3 август) журналист Рўзимбой Ҳасаннинг “Анна Герман Урганчнинг “ўгай” қизи(ми)!?” сарлавҳали танқидий мақола босилиб чиққач, анчагина шов-шувларга сабаб бўлди. Бойси, жуда қисқа муддат ичида Хоразм вилояти ҳамда Урганч шаҳри ҳокимликлари матбуотдаги бу асосли чиқишга эътибор қаратиб, мақолада кўтарилган муаммони ижобий ҳал қилишди. Албатта, масъулларга ташаккур айтиш керак.

МАТБУОТ ХИЗМАТИГА “ЎГАЙ” МАТБУОТ

Танқидий мақоламизда Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг 2021 йил 3 май санасидаги “31/1-990” рақамли чора-тадбирлар режасининг 32-бандида Урганч шаҳридаги 1-сон болалар мусика ва санъат мактабига Анна Герман номини бериш ва ҳовлисига ёдгорлик ўрнатиш белгиланган бўлса-да, ўтган икки йилдан ортиқ вақтда бу масалага эътибор қилинмаётгани тилга олинганди.

Урганч шаҳар ҳокими зудлик билан фармойиш чиқариб, ҳайкални тайёрлашга ва ўрнатишга кетадиган тегишли маблағни ажратди ва 25 августда — Анна Герман вафот этган куни ёдгорлик ўрнатилди!

Яхши-я!

Албатта. Қувонмай бўладими!

Буни қувонч билан ёзаётганимиз сабаби — сўнгги йилларда идора-ташкilotлар, маҳаллий ҳокимликлар вақтли матбуотда чоп этилаётган танқидий чиқишларга эътиборсизлик билан қараб келаётгани инкор қилиш қийин бўлган ҳақиқат эди. Бирор тумандан тайёрланган танқидий материал хусусида матбуот хизмати раҳбарига боғланишимизга тўғри келганда, одатда, улардан бир хил қолипдаги жавобни эшитишга ўрганиб қолганмиз: “Ия, қачон чиқди? Хабарим йўқ экан!”

Президентимиз фармони билан идора-ташкilotлар, туман ҳокимликларида матбуот хизмати ташкил қилинганига тўрт йилдан ошиб қолди. Бу хизмат зиммасига оммавий ахборот воситалари ҳамда ижтимоий тармоқларда ойдинланаётган танқидий чиқишларга муносабат билдириш вазифаси биринчи навбатда юклатилганди. Аммо минг таассуфки, аксарият тизимлардаги матбуот хизматлари “ўзларининг биринчи навбатдаги вазифаси сифатида ижтимоий тармоқлар (ҳатто айрим хорижий ва маҳаллий ОАВ ҳамда сайту телеграм гуруҳлари) да бўлар-бўлмас, у асослими, асоссизми, барибир, чиққан бўлса тамом, танқидий чиқишларга тезкор муносабат билдириш” деб билишади.

Матбуот хизматлари масъуллари эрта-ю кеч планшету қўл телефонларидан нигоҳларини узмай ўтиради: хўш, қани, қайси тармоқда ўз тизими, худудига алоқадор бирор нохушроқ “негатив” нарса чиқибди, шуни назорат қилиш билан овора-ю сарсонлар!

Ва ҳатто техника тараққиёти шароитида ҳозир кун бўйи телефонга термилиб ўтириш шарт эмас, унга махсус дастур ўрнатиб, ўз тумани ёки тизими атамасини киритиб қўйиш-

са... қарангки, қайси тармоқда бирор нарса тарқалса, бўлди, ҳамма ҳаволалар чиқиб келаверади.

Лекин буни қарангки, ўша дастурга ОАВ киритилмаган. Босма нашрлар, радио ва телевидение ҳам “унутилган”.

...Матбуот (Ахборот) хизмати раҳбари бўлган бир танишимиз қизиқ гапни айтиб қолди: “Бизлар биринчи навбатда юртимиз шаъни, обрўсини сақлашимиз керак. Ижтимоий тармоқлардаги ҳар бир нарсани дунё кузатади. Айниқса, танқидга мойилроқ чиқишларни одамлар киприк қоқмай ўқийди. Кўпчилик деярли мақтов ва ижобий нарсаларни ўтказворди, аксинча, кўнгилсиз воқеалар тез тарқалади. Мабодо бизнинг идорамиз номи келтирилган тўрт қатор танқидийроқ нарса чиқса, урди Худо, шу заҳоти тўполон бошланади. Қандай қилиб бўлсаям яшин тезлигида “андаваланган” муносабат билдирмасак, уйимиз қуяди. Нима эмиш, бундай чиқишларга бефарқ бўлсак... унда юртимиз имижига путур етади. Газеталар эса мамлакат ичида тарқалади, яна адади оз...”

Фикрлашга қаранг! Ана сизга савия, ана сизга даража!?

Вақтли матбуот ҳеч қачон танқидий чиқиши орқали мамлакат обрўсини тўкишни ўз олдига мақсад қилиб қўймаган, қўймайди ҳам. Қолаверса, қайсидир туман ҳокими ёки ташкilot мамлакат имижини белгиламайди. Ҳар бир танқидий чиқиш ортида муаммосига ечим излаган мустақил давлатимиз фуқароси бор, халқнинг бир вакили бор, ИНСОН бор ахир! Қай бир туманда ислохотларнинг пайсалга солинаётгани, давлат раҳбари имзолаган фармон ва қарорлар ёки ҳукумат томонидан белгиланган вазифалар ижро қилинмаётгани, асоссиз пайсалга солинаётгани ҳақида бонг уради матбуот.

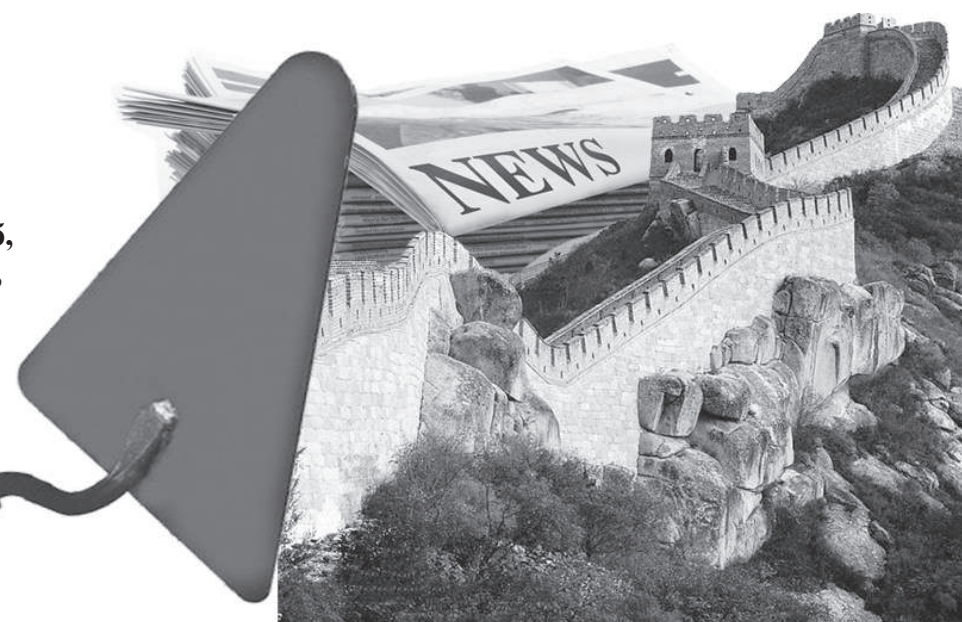
Баъзан кўзимиз тушади: ҳатто исми-шарифини чала-чулпа ёзадиган ўзини блогер деб атайдиган шоввоз қайсидир маҳаллага тортилган ичимлик сув қувури бехос ёрилгани ҳақида (бошқа мавзуларни қўяверинг, ЙТХ, жанжал-тўполон, куракда турмайдиган ҳақоратли видеолар ва ҳоказо...) оғиз кўпиртириб, яна “Ҳой, ҳоким, прокурор ва бошқа мутасаддилар, қаердасиз, ҳаммангиз ухлаб ётибсизларми?” деган саводсизларча ёзилган, лекин ваҳимали сарлавҳа билан ижтимоий тармоқда чиқиш қилади ва... Орадан уч-тўрт соат ўтар-ўтмас, худди ўша вилоят-туман-шаҳар ё қайсидир номи от ҳурки-

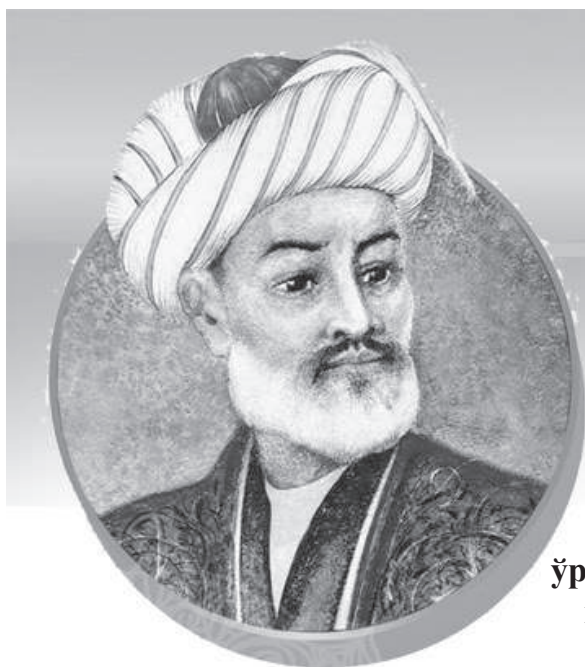
тадиган идора матбуот хизмати “ўша камчилик тезкорлик билан тузатилгани” ҳақида ахборот-хабарча эълон қилади. Бу ёқда эса босма нашрларда ўша туманда тадбиркорлар ўз лойиҳаларини амалга ошириш учун йиллаб кредит ололмаётганлари, ишлаб чиқаришни йўлга қўёлмай, бор маҳсулотни ҳам сотолмаётганликлари учун қарзлар кундан-кун “болалаб” бораётганидан норози бўлишаётгани ёки қайсидир юртдошимизнинг ҳақ-ҳуқуқлари бузилаётгани, бир-биридан фарқ қилмайдиган “идоралараро “отписка”лардан одамларнинг ҳафсаласи пир бўлаётгани ҳақидаги жиддий, факт ва рақамларга асосланган танқидий чиқишга тезкор эмас, ўз муддатида, яъни қонунда белгиланган тартибда муносабат билдириш ўша, давлатдан отнинг калласидай маош олиб, нуқул муросасозлик қилаётган матбуот хизматининг тушига ҳам кирмайди. Янада қизиғи, танқидий чиқишларимиз таъсирчанлигини ошириш мақсадида, биз ўша материалларимизни ижтимоий тармоқларга жойлаб борамиз. Кузатувчилар бу ҳаволаларимизга имкон қадар ўз муносабатини ҳам билдиради, ҳатто айримлари кизикқонлик қилиб, масъуллар шаънига нордонроқ сўзларни ҳам ёзишади. Худди ана шундай пайтда ўз раҳбари атрофида “Хитой девори” қуриб олган “содик химоячи” — матбуот хизмати “тирилиб” қолади. Бу “жонланиш” исботи у қўнғироқ қилиб, ўша мақолани ижтимоий тармоқдан олиб ташлашни илтимос қилиш билан яқунланади...

Бундай икки хил стандарт қачонгача давом этади? Ким бу саволга жўялироқ жавоб беради?

Аслида, барча ОАВ вакиллари, шунингдек, ижтимоий тармоқда ўзининг холис ва адолатли сўзини айтмоққа ҳаракат қилаётган инсонларнинг эзгу мақсади, ёруғ нияти битта: у ҳам бўлса, шу озод Ватанимизнинг нурли келажиги, истиқболи, тараққиёти, Президентимиз таъбири билан айтганда, жонажон халқимизни рози қилишдир. Демак, бу жабҳада тоифа ёки тарафларга ажратиш яхшиликка олиб бормайди.

Норқобил ЖАЛИЛОВ,
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган журналист,
“XXI asr” газетаси Бош муҳаррири.
«Хуррият» газетасининг 2023 йил 4 октябрдаги 38-сонидан олинди.

НАВОЙНИНГ УРУШНИ ТЎХТАТГАН ҚЎЛЁЗМАСИ

Россия Миллий кутубхонасида Шарқ тилларида, турли даврларда битилган қўлёмалари орасида бир нодир китоб алоҳида ўрин тутди. Беш ярим аср муқаддам кўчирилган бу қўлёмма ўз умри давомида не-не буюк ҳукмдорлар кутубхонасини беэмаган, қанча инсонлар қалбига, ҳаётига ёруғлик олиб кирмаган дейсиз. Алишер Навоий ижодидани сараланган илк гулдаста бўлмиш бу нодир девон ҳатто давлатлар ўртасидаги дипломатик муносабатларга ҳам катта таъсир ўтказгани, минглаб инсонлар ҳаётига зомин бўлиши тахмин қилинган муқаррар урушнинг олдини олгани ҳам айна ҳақиқат...

Ҳижрий 870 йил, рамазон, Хирот.

Абусаид Мирзо хизматида кечган навқирон даврида Алишер Навоий ҳали давлат арбоби сифатида сиёсатда ўз ўрнини эгалламаган, аммо шоир сифатида Хуросон ва Мовароуннаҳрда жуда катта шон-шухрат қозонганди. Унинг шеърлари тилдан-тилга ўтиб юрар, ҳали бирорта девон тузмаган бўлса-да, варақларда кўчириб тарқатилган байтлари қўлма-қўл бўлиб кетарди.

Шунда Навоийнинг дўстлари, мухлислари ўзлари бош қўшиб, унинг “Илк девон”ини яратишди. Китоб яратиш эса ҳазилакам иш эмас. Унинг учун аввал сифатли, қиммат хитойи қоғоз топиш, унга турли безаклар, зарҳаллар билан ишлов бериш, кейин меҳр ва зеҳн билан ҳар бир ғазални кўчириб чиқиш керак. Бу билан иш битмайди. Моҳир саҳҳофлар ёрдамида саҳифаларни мукова остида бирлаштириб китоб кўринишига келтириш лозим. Бунинг барчаси учун бир қанча инсоннинг машаққатли меҳнати, яна анча-мунча ақча керак бўлади.

Ёш котиб китобни кўчириб чиқиш мажбуриятини олди.

Бир неча ойлик машаққатли меҳнат, уйқусиз тунлар, тинимсиз хатти-ҳаракатлар натижаси ўлароқ, Ҳазрат Навоийнинг биринчи китоби – «Илк девон» юзага келган, девонни Навоийнинг яқин дўсти Султонали Машҳадий гўзал настаълиқ хатида кўчирганди.

Бу асрлар оша, инсониятнинг сонсиз наслларига мерос қолиши лозим бўлган бебаҳо сара асарларнинг дебочаси эди. Юқори сифатли Хитой қоғозига олтин зарралари сачратиб безак берилган, тоза чармдан муқоваланган бу нодир китоб уни яратган инсонлардан бир неча баравар узокроқ умр кечириб, катта талотўплар,

саргузаштларга гувоҳ бўлишини ҳеч ким билмасди.

Милодий 1829 йил, февраль, Техрон.

Россия ва Эрон ўртасидаги можадолар авж палласида эди. Россия императори Николай Эронга ўз элчиси Грибоедовни Рус-Эрон уруши интиҳосида қабул қилинган Туркманчай тинчлик шартномасида кўрсатилган бандлар ижросини таъминлаш учун юборган, мазкур битимга кўра Эрондан 20 миллион рубль миқдоридаги товон пули — контрибуция ундирилиши белгиланган эди.

Бу пулни тўлаш урушдан мағлубият билан чиққан қожорлар давлати учун жаҳаннам азоби билан баравар. Ғазна ҳувиллаб ётибди. Халқда пул йўқ, кашшоқлик, очлик, турли касал-

ри кўйилган театрларда ҳар доим аншлаб бўларди.

Грибоедов маълум муддат Грузияда, Тбилисида яшаган, князь Илья Чавчавадзенинг кизи, 17 ёшли Нинага яқиндагина уйланган эди. Аммо, ёш дипломатга Ватанига қайтиш, севиқли ёри билан қайта кўришиш насиб этмади.

Кутилмаганда элчихона биносига ёпирилиб кирган исёнчилар рус элчиси, “вазири мухтор” мақомидаги Грибоедовни ҳам ёввойиларча калтаклаб ўлдиришди.

...Қожорлар сулоласининг зарбардаст вакили Фатҳалишоҳ рус элчихонасида юз берган босқинни эшитиб қайғуга ботди. Россия билан кетма-кет юз берган иккита урушдан мағлубият билан

тушди. Айтишларича, оғирлиги 88 қирот келадиган, шаффоф тусли бу олмос юз йиллар давомида бобурийлар тахтини беэаб келган экан.

Аммо таниқли дипломат, яна Россияга донғи кетган шоирнинг хунини моддий бойлик билан ўлчаб бўлармикин? Яна нимадир қилиш керак. Акс ҳолда. Рус қўшинлари тез орада Эронни кунпаякун қилиши турган гап.

Шоҳ бу моддий сарватга қўшиб Россияга бебаҳо маънавий хазинани ҳам юборишга аҳд қилади. У ўз кутубхонасида Шарқнинг буюк шоирлари қаламига мансуб китобларни саралайди. Улар орасида туркий тилда биргина қўлёмма бу Навоийнинг “Илк девон”и эди.

Милодий 1829 йил, апрель.

Император учун Эрондан етиб келган шошилиқ хабар кутилмаган бош оғриғи бўлди. Халқаро дипломатия меъёрларига кўра, элчининг ўлдирилиши мамлакат шаънининг тупроққа қориштирилиши билан баробар эди.

Эрон шоҳининг элчилари етиб келганини билгач, уларни зудлик билан қабул қилишини билдирди. Элчиларга Фатҳалишоҳнинг валиаҳд ўғли Хусрав Мирзо бош бўлиб келганди.

Фатҳалишоҳ Николайга йўланган хатнинг муқаддимасида Техронда юз берган хунрезликдан қаттиқ изтиробда эканини баён қилган, охирида икки мамлакат ўртасидаги дўстлик ва ҳамжиҳатлик бардавом бўлишига умид билдириб, императорга ҳурмат юзасидан йўланган камтарона ҳадяларни қабул қилиш сўралганди.

Николай қимматбаҳо совғалар, хусусан “Шоҳ” олмоси ва Навоийнинг “Илк девон”ини қўлга олгач, кутилганидек бир мунча тинчланди. Негаки, подшоҳ қимматбаҳо қўлёмаларнинг шайдоси эди. Император

Ёш котиб китобни кўчириб чиқиш мажбуриятини олди.

«**Бир неча ойлик машаққатли меҳнат, уйқусиз тунлар, тинимсиз хатти-ҳаракатлар натижаси ўлароқ, Ҳазрат Навоийнинг биринчи китоби «Илк девон» юзага келган, девонни Навоийнинг яқин дўсти Султонали Машҳадий гўзал настаълиқ хатида кўчирганди.**»

ликлар, мухтожлик фуқарони ҳолдан тойдирганди. Аммо ҳукмдор Фатҳалишоҳнинг халққа юзланишдан бошқа чораси қолмаганди.

Бу ҳақдаги фармони олий элга ошкор этилгач, бутун мамлакат бўйлаб, норозилик тўлқини ёйилди. Айна пайтда халқни ҳукуматга, рус савдогарлари ва дипломатларига қарши гижгилловчилар кўпайди.

Яқиндагина Техронга келган 34 ёшли элчи Александр Грибоедовни бу пайтда Россияда машҳур шоир ва драматург сифатида билишарди. Унинг пьесала-

чикиб силласи қуриган, тавбасига таянган шоҳ эндиликда рақибнинг ҳар қандай шартига ночор бош эгаман деб турганда, бундай кўнгилсизлик... Ахир бу хабар Россияга етиб борса, Николай қараб турмаслиги аниқ.

Шоҳ бу кўнгилсизликни тезроқ бартараф этишга киришди. Аммо, рус ҳукмдорининг ғазабини сўндириш унга арзонга тушмаса керак.

Шу аснода Фатҳалишоҳнинг ёдига хазинасида сақланаётган энг бебаҳо жавохир, бир пайтлар Нодиршоҳ Ҳинд юриши пайтида қўлга киритган «Шоҳ» олмоси

кутубхонаси мутахассислари “Илк девон”нинг қанчалик муҳим ва бебаҳо ёдгорлик эканлигини айтишди. Хусусан, бу қўлёзма туркий адабиётнинг энг йирик вакили – Алишер Навоийнинг биринчи шеърый китоби экани ҳақидаги маълумотлар императорнинг шахдини бироз бўлса-да, пасайтирди.

Хукмдор Эрон мулкида юз берган кўнгилсизлик учун Фатҳалишохни кечирганди. Хусрав Мирзо бошчилигида элчилар эртаси куни хушхабар билан Техронга қайтиб кетишди.

Эҳтимол, шу ҳадялар сабаб икки давлат ўртасида бир неча йилдан бери давом этиб келаётган низолар бир мунча бартараф этилган, шундан кейинги саксон йилдан ортиқ вақт мобайнида бу давлатлар орасида ҳарбий ҳаракатлар юз бермаган.

Фалакнинг гарлиши билан бир буюк шоирнинг қутилмаган ўлими туфайли икки давлат ўртасида юзага келган таранг вазият иккинчи бир буюк мутафаккирнинг ўлмас асари сабабли юмшаган, Алишер Навоийнинг биргина китоби минглаб бегуноҳ инсонларни ўлимдан сақлаб қолганди....

Дарвоқе

Навоий Эрмитажга борган...ми?

Михаил Пиотровский, Давлат Эрмитажи раҳбари:

– Навоийни чиндан ҳам буюк ҳалоскор дейиш мумкин. Тасаввур қилинг – 1941 йил. Ленинград қамалда қолган. Болалар, аёллар, қариялар очликдан тутдек тўкилаётган пайт. Ана шундай даҳшатли дамларда шаҳарда Алишер Навоийнинг 500 йиллик юбилеи ўтказилади. Навоийнинг шеърларини ўқишади. Ахир бу тадбир қаердан ўтган? Уни ўтказиш кимнинг ҳаёлига келган? Ўлим билан олишаётган бир пайтда Навоийни эсга олган бу одамлар ким эди? Эҳтимол даҳшатли уруш дамларида қамалда ҳолдан тойган одамларга Навоийнинг руҳи мадад бергандир?

Бугун ана шулар ҳақида фикр юртишимиз, баҳслашимиз керак. Биз тез орада Эрмитажда ўша машъум пайти қамалда қолган Ленинградда ўтказилган Навоийхонлик кечасини қайта жонлантirmoқчимиз. Насиб этса, бу тадбирни худди қамал пайтидаги Ленинградда ўтгандек ўтказамиз. Шу билан бирга Тошкентда ҳам Эрмитажда сақланаётган Ўзбекистонга оид буюмлар кўргазмасини ўтказишни режалаштирганмиз.

Иқбол ХУМОЮН

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН ОВОЗИ ХАЛҚАРО МИНБАРЛАРДА ЯНГРАМОҚДА

Ўтган 10-15 кун ичида давлатимиз раҳбарининг Нью-Йорк шаҳридаги Бирлашган Миллатлар Ташкилоти бош қароргоҳида БМТ Бош Ассамблеяси 78-сессиясида нутқ сўзлаши, Берлинда ГФР Канцлери Олаф Шольц ва Федерал Президент Франк-Вальтер Штайнмайер билан музокаралар ўтказгани дунё ҳамжамияти томонидан Янги Ўзбекистон ҳаётида тарихий воқеа сифатида эътироф этилмоқда.

Шавкат Мирзиёев ўз нутқида Бирлашган Миллатлар Ташкилотига аъзо 112 дан ортиқ давлатларнинг фуқароларини биргаликда ҳамфикр бўлишини ва дўстона руҳини сақлаш, инсоний манфаатларини улуғлашни юқори қўйган ҳолда давлатларни жипслаштириш зарурлигини айтиб ўтди. Сўз исботи сифатида «Биз Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош қотиби томонидан илгари сурилган «Иш ўринларини яратиш ва ижтимоий ҳимоя глобал акселератори» борасидаги ташаббусни қўллаб-қувватлаймиз», деб ўз фикрини билдирди. Ушбу ташаббус асосида 2024 йили Бирлашган Миллатлар Ташкилоти шафелигида «Ижтимоий ҳимоя: барқарор тараққиёт сари йўл» бутунжаҳон конференциясини, «Бирлашган Миллатлар Ташкилоти – хотин-қизлар» тузилмаси билан ҳамкорлик асосида аёлларнинг бунёдкорлик салоҳиятини рўёбга чиқариш масалаларини муҳокама қилиш ва тажриба алмашиш учун Осиё хотин-қизлари форумини Ўзбекистонда ўтказиш таклифини киритди.

Мамлакатимизда ва бутун дунёда сувга бўлган эҳтиёж жуда катта, баъзи давлатларда эса сув тақчилиги аллақачон кун тартиби муаммоларидан бири бўлиб турибди. Шунинг учун Президентимизнинг олий даражадаги анжуманда БМТ Бош қотибининг Сув ресурслари бўйича махсус вакили лавозимини таъсис этиш, Марказий Осиёда сувни тежайдиган технологиялар платформасини яратиш ва минтақада қабул қилинган Яшил тараққиёт дастури доирасида тизимли ҳамкорликни йўлга қўйиш тўғрисидаги фикр-мулоҳазалари иштирокчи давлатлар раҳбарлари томонидан қўллаб-қувватланди. Давлатимиз раҳбарининг баланд минбардан туриб берган бундай таклиф ва фикрлари бизни ғурурлантirdи, ҳаяжонга солди.

Президентимизнинг шундан кейин тезма-тез Берлинга ташрифи чоғида Германия Федерал Канцлери Олаф Шольц раислигида ўтган “Марказий Осиё – Германия” форматидаги биринчи саммитда давлатимиз раҳбари узоқ муддатли ҳамкорликнинг устувор йўналишлари бўйича ўз фикр-мулоҳазаларини билдирди. Икки томонлама музокараларида кўп қиррали ҳамкорликни янада ривожлантириш масалалари кўриб чиқилди.

Кейинги йилларда Ўзбекистон ва Германия ўртасидаги икки томонлама муносабатлар барча йўналишларда жадал ривожланиб бораёпти. Ўзаро товар айирбошлаш ва қўшма лойиҳалар сони икки баробар ортди, Германиядан Ўзбекистонга инвестициялар ҳажми 5,5 млрд. долларга етди.

Ислохотлар самараси сифатида германиялик ишбилармонларда мамлакатимиз билан ҳамкорлик қилиш, инвестиция киритиш истаги мавжудлигини эътироф қилиш керак. Кичик ва ўрта бизнесга узоқ муддатли кредит йўналишларини шакллантириш мақсадида Германиядаги қатор банклар билан Ўзбекистон банклари ўртасида шартномалар имзоланган бўлиб, бундан икки томонлама манфаат кўзда тутилмоқда. Шунингдек, Ўзбекистон бугун Жаҳон савдо ташкилотига қўшилиш, Европа Иттифоқи билан Кенгайтирилган шериклик ва ҳамкорлик тўғрисидаги битим бўйича музокаралар олиб бормоқда. Германия бу саъй-ҳаракатларни қўллаб-қувватламоқда.

Бугунги кунда Президент Шавкат Мирзиёев мамлакатни келажак сари жадал етаклаётганини ҳеч ким инкор эта олмайди, деб ҳисоблайди Германия. Ўтган даврларда сиёсий дунёқараши туфайли ноҳақ қамалган кўплаб инсонлар қамоқхоналардан озод этилди, онлайн-медиа соҳаси фаолияти либераллаштирилди, сўз эркинлиги кенгайди, ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари фаолиятини тартибга солинди, зўравонликларга чек қўйилди.

Ҳозирги геосиёсий вазият ва шароитда Марказий Осиё давлатлари, айниқса, Ўзбекистон учун хорижий ҳамкорлар билан кўп томонлама ва мувозанатли ҳамкорликни қўллаб-қувватлаш ҳар қачонгидан ҳам муҳим ҳисобланади. Бундан ташқари, минтақавий ҳамкорликни чуқурлаштириш мамлакатимиз мустақиллигини мустаҳкамлаш билан бирга, минтақа манфаатлари йўлида турли масалаларни бартараф этишнинг самарали ечимларини беради.

Шаҳриддин ҒАНИЕВ,
Тошкент молия институти профессори,
Аллаёр БУРЛИЕВ,
Ўзбекистон Республикаси
Қурулли Кучлар академияси
катта ўқитувчиси.

да чоп этилган ва дунё юзини кўришида 200 дан зиёд таржимон, 100 дан зиёд адабиётшунос олим, адиб ва муҳаррирлар меҳнати сингган буюк адабиёт жамланмасига умумтуркий адабиётнинг энг сара намуналари, ўзбек, қорақалпоқ, турк, озарбайжон, қозоқ, қирғиз, туркман ва венгер адабиётининг XIX-XI асрларга мансуб 629 нафар атоқли шоир, адиб ва мутафаккирлари асарлари киритилган.

Халқимизнинг қардош халқлар ва уларнинг сўз санъатига бўлган юксак эҳтироми

“ТУРКИЙ АДАБИЁТ ДУРДОНАЛАРИ”

Бугун барча соҳаларда бўлганидек, адабиётда ҳам муваффақиятлар ёрқин кўзга ташланмоқда. Мамлакатимиз раҳбари ўтган йили ўзбек тилига давлат тили мақоми берилган кун муносабати билан Ўзбекистон халқига йўллаган табригида инсон учун она Ватан, ота-она қанчалик азиз бўлса, унинг маънавий оламини белгилайдиган она тили ҳам шунчалик мўътабар эканини алоҳида таъкидлади. Шунингдек, истеъдодли олим ва ижодкорларимиз қаламига мансуб илмий ва бадий асарлар нуфузли халқаро мукофотларга сазовор бўлаётгани, қолаверса, она тилимизда “Туркий адабиёт дурдоналари” номли юз жилдлик мухташам тўплам нашрдан чиқаётганига алоҳида урғу берди.

Орадан бир неча кун ўтиб, Туркий давлатлар ташкилотининг Самарқандда ўтказилган, халқларимиз тарихи, ўтмиши ва буюк келажagini маънавий ришталар сифатида боғлаб турадиган, янги Ўзбекистоннинг маърифатли жамият сари жаҳон ва замоннинг умумбашарий ютуқларига эришишига йўл очиб берадиган “Туркий цивилизациянинг янги даври: умумий тараққиёт ва фаровонлик сари” мавзусидаги I саммит арафасида ана шу “юз жилдлик” китоблар туркуми нашрдан чиқди ва саммитда Туркий давлатлар ташкилотига аъзо давлатлар раҳбарларига тақдим этилди. Шунини алоҳида таъкидлаш жоизки, “Туркий адабиёт дурдоналари” мажмуасини тузиш ғоясини давлатимиз раҳбари 2019 йил 15 октябрь куни Озарбайжон пойтахти Боку шаҳрида бўлиб ўтган Туркий давлатлар ҳамкорлик кенгашининг VII саммитида илгари сурди. Унга кўра, ташкилотга аъзо давлат-

лар адабиётидан энг етуқларини қамраб олувчи 100 жилдлик “Туркий адабиёт дурдоналари”ни саммитга аъзо мамлакатларда давлат тилида нашр этиш таклифи туркий халқларни янада яқинлаштириши керак эди. Бу иш биринчи бўлиб Ўзбекистонда амалга оширилди. Адабиёт мажмуасини чоп этиш учун ҳукуватимиз томонидан ижодкорларга яхши ижодий шароит яратиб берилди. Зотан, ўзбек адабиётини дунёга тарғиб қилиш, жаҳон адабиётининг сара намуналарини ўзбек тилига ўгириш бугунги кунда ҳар доимгидан ҳам долзарбдир. Бу борда Вазирлар Маҳкамасининг 2018 йил 18 майдаги “Жаҳон адабиётининг энг сара намуналарини ўзбек тилига ҳамда ўзбек адабиёти дурдоналарини чет тилларига таржима қилиш ва нашр этиш тизимини такомиллаштириш чоратадбирлари” тўғрисидаги қарори кенг шароит яратди. 2018 йил 78 август кунлари “Ўзбек

мумтоз ва замонавий адабиётини халқаро миқёсда ўрганиш ва тарғиб қилишнинг долзарб масалалари” мавзусида ўтказилган халқаро илмий-амалий конференция бунинг амалдаги яна бир кўриниши бўлди. Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси, Олий ва ўрта махсус таълим (ҳозирги Олий таълим, фан ва инновациялар) вазирлиги, Фанлар академияси ташаббуси билан уюштирилган илмий анжуманда қирққа яқин хорижий мамлакатлардан вакиллар қатнашган эди. Ўзбекистонимиз Марказий Осиёнинг қоқ ўртасида жойлашган мамлакат ва у ҳар соҳада марказий мавқени эгаллаши табиий. Шу нуқтаи назардан, юз

рамзи сифатида яралган ушбу бебаҳо хазинанинг “Умумтуркий адабиёт намуналари” деб номланган дастлабки беш жилдига қадим туркий тилимизни илк бор илмий асосда тадқиқ этган буюк аллома Маҳмуд Кошғарий, Юсуф Хос Ҳожиб, Аҳмад Югнакий, Аҳмад Ясавий, Сулаймон Боқирғоний ва Носириддин Рабғузий асарлари жойланди. Кейинги 28 жилдини Алишер Навоий, Бобур, Сўфи Оллоёр, Машраб, Огаҳий, Увайсий, Нодира, Муқимий, Фурқат, Ҳамза, Чўлпон, Абдулла Қодирийдан бошлаб то бугунги кунга қадар қалам тебратиб келаятган ўзбек адабиёти намояндлари: Ғ.Ғулом, Ойбек, М.Шайхзо-

Муҳими, “Туркий адабиёт дурдоналари” жамланмаси “Туркий дунё нигоҳи — 2040” концепцияси ҳамда бугунги кунда қабул қилинаётган Туркий давлатлар ташкилотининг беш йиллик стратегияси доирасида амалга оширилган илк қадам, 170 миллиондан ортиқ аҳоли яшайдиган улкан минтақани ўз ичига олган Ташкилот нуфузини янада мустаҳкамлаш, қардош халқларимиз ва давлатларимиз ўртасидаги ҳамкорликни юксак поғонага олиб чиқиш ниятимизнинг илк рўёбидир.

жилдликнинг биринчи бўлиб Ўзбекистонда нашр этилгани ярашиқли бўлди ва бу туркий давлатлар ўртасида мавжуд адабий алоқаларимизни янада мустаҳкамлади, деб ўйлаймиз. Лотин ёзувига асосланган ўзбек алифбосида, она тилимиз-

да, А.Қаҳхор, М.Осим, С.Аҳмад, Ҳ.Олимжон, Зулфия, У.Носир, Миртемир, А.Мухтор, О.Ёқубов, П.Қодиров, Э.Воҳидов, Ш.Холмирзаев, А.Орипов, Ў.Ҳошимов, Т.Мурод, О.Матжон, Ҳ.Худойбердиева, Р.Парфи, Ш.Раҳмон син-

гари замондош шоир ва ёзувчилар қаламига мансуб дурдона асарларни ўз ичига олган “Ўзбек адабиёти намуналари” ва 5 жилдини қорақалпоқ адабиёти намуналари ташкил этди. Навбатдаги 17 жилдини эса, турк адабиёти, 16 жилдини озарбайжон, 10 жилди қозоқ, 10 жилди туркман ва 9 жилдини қирғиз ва 1 жилдини венгер адабиётининг она тилимизга ўгириб турли йилларда нашр этилган ва энди илк бор чоп этилаётган дурдона асарларидан иборат бўлди.

“Туркий адабиёт дурдоналари” мажмуасининг яралишида Тошкент давлат шарқшунослик университети профессор-ўқитувчилари, магистрант ва талабаларининг ҳам салмоқли ҳиссалари бор. Жумладан, университет профессор-ўқитувчиларидан Боқижон Тўхлиев ва Эргаш Очилов ушбу мажмуанинг Юсуф Хос Ҳожибнинг “Қутадғу билиг” ва Аҳмад Югнакийнинг “Ҳибат улҳақойик” асарларидан иборат 3 жилдини, Э.Очилов Муҳаммад Фузулийнинг туркий “Девон”и, “Лайли ва Мажнун” достони ва форсий девонидан намуналар таржимасини ўз ичига олган 58 жилдини, Махтумқули шеърлари таржимасидан таркиб топган 92-жилдини сўзбоши ва изоҳлар билан нашрга тайёрлаган.

Шунингдек, Э. Очилов туркумнинг 39-жилди учун Жалолоддин Румий рубойлари, 57-жилди учун Хоқоний Ширвоний рубойлари ва қитъалари, 94-жилди учун Андалиб шеърлари, 98-жилди учун Жаҳоншоҳ Ҳақиқий ва Байрамхон рубойларини таржима қилиб берган, Андалиб ва Хоқонийлар ҳаёти ва ижоди ҳақида сўзбошилар ёзган. Профессор Адҳамбек Алимбеков мажмуанинг таниқли турк адиблари Умар Сайфиддин ва Сабоҳиддин Али ҳикоялари таржимасидан иборат 44-жилди, турк тилидан Миад Ҳакимов ва Хайрулла Ҳамидов она тилимизга таржима қилган Азиз Несин ҳикоялари таржимасидан иборат 47-жилдини ҳамда Тариқ Буғронинг “Усмон Ғози” романи киритилган 52-жилдининг тузувчиси ҳисобланади.

Университетнинг Таржимашунослик ва халқаро журналистика кафедраси профессори в.б. Хайрулла Ҳамидов мажмуанинг турк адабиёти дурдоналари, Яшар Камол асарларидан иборат 45 жилди ва Холида Адиб Адивар ҳамда Саид Фоик Абасиёник асарларидан иборат 51 жилдини тузиш баробарида жилдларга киритилган роман ва қиссалар таржимони ҳам ҳисобланади. Қувонарлиси, юқорида санаб ўтилган жилдларга кирган асарларни она тилимизга таржима қилган мутахассислар орасида университетимиз профессор-ўқитувчиларидан П.Кенжаева, Л.Аминова, ёш мутахассислардан К.Расулова, Д.Шодмонова, М.Ёқубжонова, Ш.Язданова, С.Ҳамидова, Н.Султанова, Н.Валиева, магистрант ва талабалардан С.Баҳодирова, Ш.Қурбонмуродовлар ҳам бор.

Яна бир жиҳатга эътибор қаратмоғимиз керак: Президентимиз Шавкат Мир-

зиёев юқорида тилга олинган саммитда сўзлаган нутқида “Биз яқинда ташкилотимизга аъзо ва кузатувчи мамлакатлар адабиётининг сара намуналаридан иборат юз жилдли “Туркий адабиёт дурдоналари” тўпламини ўзбек тилида нашр қилдик. Ушбу бебаҳо маънавий хазинани барча аъзо ва кузатувчи давлатлар тилларида ҳам чоп этсак, қардош элларимизни, аввало, ёш авлодларни ўзаро яқинлаштириш учун мустаҳкам замин яратган бўлар эдик”, дея алоҳида таъкидлаган эди. Дарҳақиқат, “Туркий цивилизациянинг янги даври: умумий тараққиёт ва фаровонлик сари” шиорининг ўзи барча аъзо давлатларнинг аҳолисига, айниқса, ёшларига янги изланишлар, имкониятлар, илмий тадқиқотлар кўпригини очиб беради. Демак, университетимизнинг туркшунос таржимонлари олдида яна бир шарафли вазифа қўйилмоқда: бу ўзбек адабиёти дурдоналарини истиқболда турк тилига таржима қилиб, Туркия Республикасида нашр этиш вазифасидир. Ушбу шарафли вазифани бажариш йўлида ҳам олийгоҳда тизимли ишлар олиб борилмоқда.

Муҳими, “Туркий адабиёт дурдоналари” жамланмаси “Туркий дунё нигоҳи — 2040” концепцияси ҳамда бугунги кунда қабул қилинаётган Туркий давлатлар ташкилотининг беш йиллик стратегияси доирасида амалга оширилган илк қадам, 170 миллиондан ортиқ аҳоли яшайдиган улкан минтақани ўз ичига олган Ташкилот нуфузини янада мустаҳкамлаш, қардош халқларимиз ва давлатларимиз ўртасидаги ҳамкорликни юксак поғонага олиб чиқиш ниятимизнинг илк рўёбидир. Юртимизда тил ва адабиёт масаласида олиб борилаётган давлат сиёсатида, хусусан, “Туркий адабиёт дурдоналари”ни халқимиз орасида кенг тарғиб этишда университетимиз профессор-ўқитувчилари, мутахассисларининг ҳам ҳиссаси борлигидан ифтихор туямиз.

Хулоса ўрнида айтиш керакки, Президентимизнинг адабиётга бўлган юксак эҳтироми “Ўзбекистон — 2030” стратегиясида ҳам акс этгани бутун халқимиз, адабиёт аҳлини беҳад қувонтирди. Бу ноёб мерос учун алоҳида бандлар ажратилиб, ўзбек ва жаҳон адабиёти дурдоналарини кенг оммалаштириш, жамиятда китобхонликни ҳамда аҳолига ахбороткутубхона хизматини кўрсатишни ривожлантириш белгилаб қўйилди. Айниқса, китобхон ёшлар сонини 5 миллион нафарга етказиш, ҳар йили 100 та энг яхши бадиий асар ҳамда болалар ва ўсмирларга мўлжалланган 50 та бадиий китоблар яратиш, “Ўзбек адабиёти хазинасидан” кўп жилдлик, “Жаҳон болалар адабиёти дурдоналари” 100 жилдлигини ўзбек тилида нашр қилиш, 40 миллионга яқин китоб фондини рақамлаштириш вазифалари, албатта, бу борадаги ишларимизда бизга дастуруламал бўлиб хизмат қилади.

Гулчехра РИХСИЕВА,
Тошкент давлат шарқшунослик
университети ректори

УЧ ДАРЁДАН СУВ ИЧГАН ДЕНГИЗ

Она тилимни муаззам ва улуг десам, эъзозлаб бошга кўтарсам, бунинг боиси ўзимники бўлгани, жонимга яқинлиги учун эмас. Шунга ишонганим, иймон келтирганим учун, менинг ҳам бир икки тилдан хабарим бўлиб, қиёслаш имкониятларим борлиги учундир.

Бир томчи шабнамдек мўъжаз ва тиниқ элчи деган соф ўзбекча туркий сўзда қанча хикмат бор!

Эл деб, элат деб халқни айтамыз. Яна ёв ҳеч қачон эл бўлмайди, деймиз, ёмонга элакишма деган ўғитимиз бор. Бу ўринда эл дўстлик, яқинлик маъноларини билдиради. Эл қадимда давлат тушунчасини ҳам ифода қилган. Элчи бир халқдан, бир давлатдан бошқа юртга юборилган вакилгина эмас, балки элни элга эл қиладиган одам, халқлар ўртасида меҳр риштасини боғловчи, дўстлик кўпригини қурувчи ҳамдир.

Сўзнинг ўзида шахс зиммасидаги залворли юк бор. Элчи адолат ва эзгулик йўлида ҳақ сўзни айтишга бурчли инсон.

Унинг жонига эса кафолат хужжати қилиб, қонундек мустаҳкам, шоҳлар ҳукмидек қатъий ҳикмат айтилган: Элчига ўлим йўқ!

Омонат деган ўзбекона сўзга қалб қулоғини тутинг. Қанчалар теран инсоний туйғулар бор бу сўзда. У мулк ҳақида айтилса бировнинг омонати, жон ҳақида айтилса Оллоҳнинг омонати. Банда учун дунё омонат, дунё учун банданинг ўзи омонат.

Эркин Воҳидовнинг
“Сўзлатофати” китобидан

ЖАҲОН ФАХРЛАНАДИГАН АЛЛОМА

Буюк мутафаккир Абу Райҳон Беруний таваллудининг 1050 йиллиги муносабати билан мамлакатимиз бўйлаб халқаро илмий-амалий анжуман ўтказилди. “Абу Райҳон Беруний илмий меросининг жаҳон фани ривожига ўрни” мавзусига бағишланган тадбирлар Нукус шаҳри, Беруний тумани, Урганч, Хива ҳамда Тошкент шаҳарларида бўлиб ўтди.

Конференцияда Туркия, Озарбойжон, Ҳиндистон, Покистон, Афғонистон, Италия, Малайзия, АҚШ, Эрон, Қозоғистон, Тожикистон, Россия, Миср каби 20 га яқин давлатлардан келган олимлар ҳамда мамлакатимизнинг етакчи профессор ва тадқиқотчилари қатнашди.

Республика Маънавият ва маърифат маркази, Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси, Олий таълим, фан ва инновациялар вазирлиги, Маданият вазирлиги, “Маърифат” тарғиботчилар жамияти, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, Хоразм вилояти ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари ҳамкорлигида ташкил этилган анжуман тадбирлари тўрт кун давом этди.

Олимнинг тўйи – оламнинг тўйи

Халқаро илмий-амалий конференциянинг биринчи куни Қорақалпоғистон Республикасида ўтди. Иштирокчилар Нукус халқаро аэропортида тантанали кутиб олинди. И.В.Савитский номидаги санъат музейига саёҳат уюштирилди. Сўнг Беруний туманигайўл олинди. Бу ерда улуғ аллома шарафига ўрнатилган ҳайкал пойига гулчамбар қўйилди ҳамда рамзий қабри зиёрат қилинди. Беруний тумани Маданият саройида асосий тадбир ўтказилди, алломанинг илмий меросига бағишланган қизиқарли маърузалар тингланди, спектакл намойиш қилинди. Амфитеатрда концерт дастури қўйилди.

– Президентимиз Шавкат Мирзиёевнинг 2022 йил 25 августда қабул қилинган “Буюк мутафаккир ва қомусий олим Абу Райҳон Беруний таваллудининг 1050 йиллигини халқаро миқёсда кенг нишонлаш тўғрисида”ги қарори улуғ аждодимизнинг илмий-маърифий меросини янада чуқур ўрганиш ва кенг тарғиб қилиш йўлида муҳим қадам бўлди. Бу эса пировардида Янги Ўзбекистоннинг ирфоний ва руҳий асосларини мустаҳкамлаш, янги илмий мактабларни яратиш ва ривожлантиришга хизмат қилади, – дея таъкидлади Республика Маънавият ва маърифат маркази раҳбари Минҳожиддин Мирзо.

Покистон Республикасидан келган олим Имран Парвез Хон эса конференция олдидан ўз таассуротлари билан ўртоқлашди:

“Мен Қорақалпоғистонга биринчи маротаба ташриф буюрдим. Тан олиш керак, конференция ўтказиш ғояси жуда ажойиб ва мен ташкилий ишлардан жуда мамнун бўлдим. Шахсан ўзим Абу Райҳон Берунийнинг математика ва картографияга оид илмий қарашларини ўрганганман ва конференцияда шу йўналишдаги маърузам билан иштирок этдим. Ўйлайманки, бу конференция мусулмон давлатларидан келган кўплаб олимлар учун ўзаро фикр алмашиш майдони бўлиб хизмат қилди”.

Абу Райҳон Берунийнинг илм уммони нечоғлик поёнсиз эканини унинг улкан қомусий олим сифатида яратган асарлари яққол кўрсатиб турибди. Фалсафа илми билимдони бир вақтнинг ўзиде астроном, математик, геолог, географ, биолог, ўлкашунос, ўсимликшунос, маъданшунос, тарихчи, манбашунос, диншунос, адабиётшунос, жамиятшунос, мантиқшунос, илоҳиётчи ва шоир бўлган.

Академик И.Крачковский сўзи билан айтганда, Берунийнинг шуғулланган соҳасини санашдан кўра шуғулланмаган соҳасини санаш осонроқдир.

Беруний ҳеч бир миллат учун “ташқарида” эмас

Анжуманнинг иккинчи кунига Хоразм вилояти мезбонлик қилди. Меҳмонлар Маънавият ва маърифат маркази биносига мутафаккир ҳаёти ва илмий фаолияти ҳақида ҳикоя қилувчи сахна кўриниши билан қарши олинди. Шундан сўнг, “Абу Райҳон Берунийнинг жаҳон цивилизацияси ривожига қўшган хиссаси”, “Абу Райҳон Беруний илмий меросида амалий фанларнинг ўрни”, “Абу Райҳон Беруний

ва ижтимоий-гуманитар фанлар” каби йўналишларда маърузалар тингланди. Хорижлик олимларнинг Нуриллабой саройига, афсонавий очик осмон остидаги музей – Ичанқалъага, ўз даврида кўплаб олимларни бир нуктага бирлаштирган, мустақиллик йилларида қайта тикланган Хоразм Маъмур академиясига ташрифи таассуротларга бой бўлди.

Тожикистон Республикасидан ташриф буюрган мутахассис Абдулхай Комилий: “Анжуман мазмунан жуда бой ва қизиқарли ўтди. Берунийнинг илмий меросини биз ҳам катта қизиқиш билан ўрганамиз. Анжуман доирасида буюк олимга нисбатан ҳурматимиз янада ошди. Мезбонлик қилган ўзбек халқига, жумладан, хоразмликларга катта раҳматимизни айтаман. Ичанқалъага уюштирилган саёҳатни эса бир умр унутмасам керак”, дея ўз муносабатини билдирди.

Абу Райҳон Берунийнинг илмий ғоя ва тушунчалари дунёнинг илмий манзарасини, ўз даврининг дунёқарашини ривожлантиришга, бинобарин, бу давр фалсафасининг ривожланишига катта таъсир кўрсатди. Таниқли фан тарихчиларидан бири Жорж Сартон XI асрнинг биринчи ярмини жаҳон фани тараққиётида “Беруний даври”, олимнинг ўзини эса ўз даврининг биринчи ақли деб атаган. Ўтказилаётган илмий-амалий конференция орқали олимнинг янада буюклиги ўз тасдиғини топди. Ҳиндистонлик олим Ашраф Поннчетхил айтганидек: алломанинг таҳаддуси “шаҳар ташқарисида” деган маънони берса-да, Абу Райҳон Беруний бугун ҳеч бир миллат учун “ташқарида” эмас, унинг даҳоси билан ўзбек ҳам, ҳинд ҳам, умуман, бутун жаҳон, барча халқлар фахрланади.

Тошкент – меҳнаткашлар шаҳри

Анжуман иштирокчиларини бир нуктага тўплаган навбатдаги манзил Тошкент шаҳри бўлди. Меҳмонлар дастлаб “Янги Ўзбекистон” боғига бориб, Мустақиллик монументига гул қўйдилар. Кун давомида Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институтида тарихий қўлэмаларни варақладилар, Адиблар хиёбонидаги шоир-ёзувчиларнинг ҳайкаллари билан танишдилар, Алишер Навоий ҳамда Абу Райҳон Беруний ҳайкаллари пойига гулчамбар қўйдилар, Ўзбекистон Миллий университети олимлари билан учрашув ўтказдилар, Тошкентнинг кўҳна қиёфасини ўзида акс эттирган Ҳазрати Имом мажмуасини томоша қилдилар ҳамда Темурийлар тарихи давлат музейидаги “Китаб ал-сайдана фи-т-тибб” китоби тақдимотида иштирок этдилар. Айниқса, Ислом цивилизацияси марказидаги улкан бунёдкорлик ишлари меҳмонларда ўзгача таассурот қолдирди.

АҚШдан ташриф буюрган профессор Аклес Ненси МС Корнак ҳам Тошкент билан боғлиқ таассуротларини яшириб ўтирмади:

“Тошкент мени анчадан бери қизиқтирарди. Шу сабабдан келган кунимдан бошлаб шаҳартабиати ва одамларини кўпроқ кузатишга ҳаракат қилдим. Билдимки, бу ердагилар тозаликни жуда яхши кўришади, доим кўчаларни супуришади, зиналарни ювишади, гулларга сув қуйишади... Биз яшаган меҳмонхонада ҳам меҳнаткаш аёллар кўп эди ва улар ҳамма жойни озода тутишди... Худди шундай, Тошкентнинг тарихий ёдгорликларига ҳам боришни хоҳлагандим, ниятимга етдим! Ҳозир менинг қиладиган ишим табассум қилиш ва бу ерда мазза қилиб суратга тушиш...”

Авлодларни илҳомлантиради

“Hyatt Regency” меҳмонхонасида анжуманнинг асосий қисми бўлиб ўтди. Тадбирни Республика Маънавият ва маърифат маркази раҳбари, сенатор Минҳожиддин Мирзо олиб борди. Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси масъул ходими, тарих фанлари доктори, профессор Абдухалил Маврулов, Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси вице-президенти Баҳром Абдухалимов, Инсон ҳуқуқлари бўйича Миллий марказ директори Акмал Саидов ва бошқа мутасаддилар конференция иштирокчиларини кутлади. ЮНЕСКОнинг Ўзбекистондаги ваколатхонаси раҳбари Сара Ношади онлайн табрик йўллаб, буюк мутафаккир Абу Райҳон Берунийнинг илмий мероси келажак авлодларни ҳам илҳомлантиришда, маданиятларни бир-бирига яқинлаштиришда давом этаверсин, дея эзгу тилак билдирди.

Юксак савияда, ёрқин таассуротларга бой тарзда ўтган конференция айни юкори нуктасида якунланди. Иштирокчиларга махсус сертификат, анжуманнинг маърузалар тўплами, Абу Райҳон Беруний асарларининг кўпжилдлиги ва эсдалик совғалар тақдим этилди. Яқдиллик билан таъкидланганидек, бундай халқаро конференциялар илмий ривожланиш ва халқаро дўстлик алоқаларини янада мустаҳкамлашга хизмат қилади. Ўтган тўрт кунлик хулосалардан англаш мумкинки, илмий-амалий анжуман олдида қўйилган асосий мақсадларга аъло даражада эришилди. Жаҳон берунийшунослиги янги тадқиқотлар учун туртки олди.

Сирожиддин РУСТАМОВ,
OYINA.UZ мухбири

"Яқин Шарқ тинчлиги – олам тинчлиги" деган ибора бор. Бу бежиз эмас. Ҳар доим Яқин Шарқ минтақасидаги олишувлар дунёнинг бошқа минтақаларида ҳам занжир реакциясини келтириб чиқарди.

Яқин Шарқдаги қонли тўқнашувларнинг энг сўнггиси 2023 йилнинг 7 октябрь куни бошланди. Фаластиннинг Ғазо секторини идора қилаётган Ҳамас ҳаракати Исроилга қарши ўзининг энг йирик ҳужумини бошлади. Минглаб ракетаси билан Исроилга зарба берди, Исроил жанубига кирди, юзлаб исроилликни ўлдирди, яна ўнлаб ҳарбийлар ва оддий одамларни асир олди. ХАМАС лидерлари буни Исроил зулмидан ва қамалидан тоқати тоқ бўлгани билан изоҳлади. ХАМАСнинг қуруқлик, ҳаво ва денгиздан кутилмаган ҳужуми қаршисида қолган Исроил бунга жавобан Ғазога қарши ҳаво ҳужумларини бошлади. Шу қадар ҳайратланарли ва саросимага соловчи ҳужум бошладик, "Исроил дунёдаги энг кучли разведка ва жосуслик тизимларига эга" деган қарашларни чиппака чиқарди. Айтилишича, ХАМАС ҳаракати атиги бир кун ичида Фаластин мухториятидан катта ҳудудни эгаллаб олди. Исроилга ҳужум мамлакат жанубида шанба куни эрталаб, яхудийларнинг шаббат куни ва Симхат Тора байрамида бошланди. Жангарилар Ғазони ўраб турган панжара деворларни бузиб ўтиб, Исроилга мотоцикл, параплан ва денгиз орқали кириб келган. Исроил Мудофаа кучлари вакилининг айтишича, уларнинг сони юзлаб бўлган ва Исроилга кун давомида 3000 дан ортиқ ракета учирилган.

Исроил Бош вазири мамлакатни "уруш ҳолати"да эканини эълон қилишгача борди. Беньямин Нетаньяху Ғазони бошқарувчи ХАМАС ҳужумлари учун "мислсиз ҳақ" тўлашини ҳам айтди. Афсуски, ваъдасини бажаряпти ҳам. Исроил авиацияси Ғазони бомбалаши оқибатида минглаб одамлар жароҳатланди, 500 дан зиёд бегуноҳ инсоннинг ёстиғи қуриди.

Исроилнинг икки юқори мартабали ҳарбийси ХАМАСнинг шанба кунги зарбаларини Америка Қўшма Штатларига қарши уюштирилган 2001 йилнинг 11 сентябридаги ҳужумларга қиёслади. Исроил ҳукуматининг даъво қилишича, ўтган уч кун ичида 700 дан ортиқ фуқароси

ўлдирилган, 2150 нафарига тан жароҳати етказилган. 100 га яқин аскар ва тинч аҳоли ХАМАС томонидан гаровга олинган. Исроил ҳукумати сўнгги ҳодиса ортидан, Ғазога электр энергияси, ёқилғи ва турли маҳсулотлар таъминотини кесиб қўйишга ҳам қарор қилди. Исроил ва Миср 2007 йилдан буён секторни шундоқ ҳам қамал қилиб келади, бунинг

маган. Ҳамаснинг сургундаги етакчиси Исмоил Ҳаниянинг айтишича, Фаластин гуруҳлари босиб олинган Ғарбий Соҳил ва Қуддусга ҳам ҳужум қилишни мақсад қилган. Айримлар фикрича, ХАМАС ҳужуми ортида Исроилнинг ашаддий душмани Эрон турибди. ХАМАС вакили Ғози Ҳамаднинг Би-би-сига айтишича, гуруҳ ҳужумда Эрондан тўғридан-тўғри қўллаб-қувватлов олган. Эроннинг БМТдаги делегацияси Техрон ХАМАСнинг Исроилга ҳужумини режалаштириш ёки амалга оширишга

ган. «Биз Эрон ушбу ҳужумни бошқаргани ёки унинг ортида турганига оид далилларни ҳали кўрмадик, бироқ, албатта, уларнинг узок муддатли ўзаро муносабатлари мавжуд», деди Блинкен. ХАМАСнинг сиёсий рақиби, Иордан дарёсининг Ғарбий соҳилини бошқараётган Фаластин президенти Маҳмуд Аббоснинг айтишича, Фаластин халқи ўзини "яхудий кўчманчилари ва ишғолчи кучлардан" ҳимоя қилишга ҳақли.

Ўзи аслида муаммонинг илди-зи қаерда? Можаронинг тарихига

сабабини ўз хавфсизликлари билан изоҳлайди. Ваҳоланки, ҳудуддаги ўз мустақил давлатига эга бўлиш учун интилаётган фаластинликларнинг мураккаб шароитда қолаётгани, ўнлаб, юзлаб болалар қамал сиёсати қурбони бўлаётгани билан ҳеч кимнинг иши йўқ. Шу билан бирга ҳозиргисига ўхшаш кескинлик Исроил ва Ҳамас ўртасида бу яқин ўн йилликларда кузатилмаган.

АҚШ эса, ўзининг иттифоқчиси Исроилни қўллаб-қувватлаб, минтақага ўзининг кема ва қирувчи самолётларини сафарбар қилган. ХАМАС Американинг бу хатти-ҳаракатини "тажовуз", деб атаган ва уни қоралаган. Яқин Шарқдаги сўнгги вазиятни муҳокама қилиб олиш учун йиғилган БМТ Хавфсизлик Кенгаши аъзолари "муаммони ҳал қилувчи лаҳза" эканини эътироф этишди, аммо баёнот масаласида бир тўхташга келиша олиш-

алоқадорлигини рад этди. «Биз Фаластинни қатъий қўллаб-қувватлаймиз, лекин Фаластиннинг жавобига алоқадор эмасмиз, чунки бу қарор фақат Фаластиннинг ўзи томонидан қабул қилинади», деди Эроннинг Нью-Йоркдаги халқаро ташкилотда жойлашган ваколатхонаси. Улар ХАМАС ҳужумини «Фаластиннинг ҳал қилувчи ҳаракати» ва етмиш йиллик истило ва «сионистик режим» жиноятларига қарши «қонуний мудофаа» деб атади. Эрон расмийлари таъкидлашича, ХАМАС операциясининг муваффақияти кутилмаганда содир бўлгани туфайли юзага келган ва бу Исроил хавфсизлик кучларининг «энг катта муваффақиятсизлигига» айланди.

АҚШ Давлат котиби Энтони Блинкеннинг айтишича, Қўшма Штатлар Техроннинг Исроилга қарши ҳужумга алоқадорлиги ҳақида ҳеч қандай далил кўрма-

назар ташласак. Унинграсмий бошланиши 1947 йилга, аниқроғи, БМТ Бош Ассамблеяси тарихий Фаластин ерларини икки давлатга – араб ва яхудийлар давлатига ажратиш, Қуддусга халқаро бошқарувдаги мақом берилишини кўзда тутган қарор қабул қилган пайтга тўғри келади. Фаластин заминида Исроил давлати туғилди-ю, аммо мустақил Фаластин давлати пайдо бўлмади. Адолатсизликка йўл қўйилди. Бугун ҳам Фаластин халқининг эрки, озодлиги учун кураши Исроил ҳукумати томонидан бостирилмоқда. Муаммони ечишга уринилмади, дейиш нотўғри, албатта. Ўтган ўн йилликлар мобайнида музокара-ларнинг барча эҳтимолий шакллари синаб кўрилди, энг экзотик ташаббуслар илгари сурилди, бироқ тинчлик шартномаси имзоланмади. 1990 йилларда барқарорлаштириш тамойиллари келишиб олинди: «икки халқ учун

икки давлат» ва «тинчлик эвазига ерлар», қолаверса, Фаластинда ўзини ўзи бошқариш органларини тузиш.

Бироқ Исроилнинг Иордан дарёсининг ғарбий соҳилида яхудийлар учун манзилгоҳларни қуришга киришиб кетгани туфайли тинчлик жараёни жойида депсиниб қолди, 2010 йилдан музокаралар деярли боши берк кўчага кирди. Фаластинликлар босиб олинган худудларда яхудийлар манзилгоҳлари қурилиши тўхтатилишини талаб қилган бўлса, Исроил дастлабки шарт-

жуда катта нарсани истамаяпти, ўз юртини қайтариб олишни хоҳлайди, холос. БМТ қарорлари, халқаро қонунларга мувофиқ ишғол қилинган мамлакат ўзини ҳимоя қилишга, (ўз ерини) қайтариб олишга ҳақли. Шу нуқтаи назардан Фаластин 1967 йилдаги чегаралар доирасида давлат ташкил этишни орзу қилади. Аммо Исроил бунга кўнмайди. Хулоса ўрнида айтганда, тинчлик ўрнатилиши ҳақиқатдан анча йироққа ўхшайди. Зеро, фаластинликлар Қуддусни ва Иордан дарёси Ғарбий соҳилининг ярим худудини

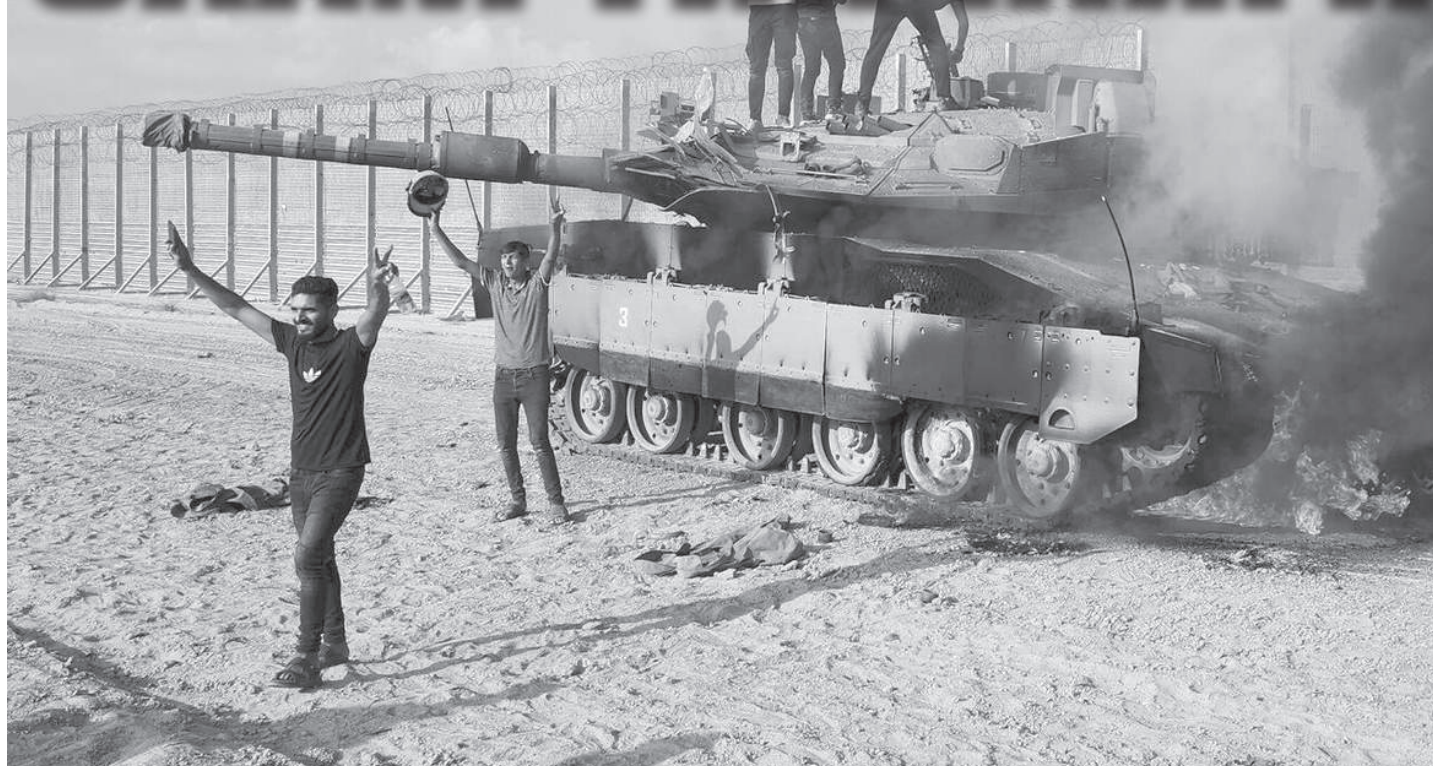
шаҳар макмитда бўлиши керак. Дарвоқе, бу шаҳар уччала самовий дин вакиллари – яхудийлар, мусулмонлар ва насронийлар учун ҳам муқаддас. Демакки, шаҳар масаласида сиёсат, тарих ва диний омилларни кўриш мумкин. Қуддуснинг Эски шаҳар қисми марказида бутун дунё яхудийлари учун энг муқаддас маскан – Ибодат тепалиги, Кўз ёши девори ва мусулмонлар орасида Ҳарам аш-Шариф номи билан танилган тепалик жойлашган. Бу ерда қадимда яхудий ибодатхоналари бўлган. Ҳозирги кун-

келишувнинг биринчиси Оқ Уй майсазорида имзоланганидан бери, Ғарбий Соҳилга, Қуддус шимолидаги бу шаҳарга хорижий донорлардан пул оқиб кела бошлади. Унинг кўчалари ҳукумат идоралари билан тўла. Бу ер Фаластин давлатига қарашлилигини кўрсатувчи рамзларга ҳар ёқда кўзингиз тушади. Лекин фаластинликлар бу курук супра эканлигини яхши билишади. Уларнинг назарида, Фаластин маъмурияти ўрнига пойтахти Шарқий Қуддусда жойлашган, Ғарбий Соҳил ва Ғазо секторини бирлаштирган мустақил давлатни бошқарадиган сайланган ҳукумат келиши керак эди. Аммо бу ҳам орзулигича қолган. Оммавий сўровлар Осло келишувларини дастлаб Фаластин жамоатчилигининг учдан икки қисми кўллаб-қувватлаганини кўрсатган бўлса ҳам, аммо у кўтаринкилик ўрнини ҳозир тушкунлик эгаллаган. Икки давлат ечимига ишонч сўнгани ҳам одамларни янада тушкунликка солади. Фаластинликлар учун ҳаёт реаллиги шафқатсиз ҳарбий ишғолдир. Улар Рамаллоҳдан қайси йўл орқали чиқишса ҳам, ҳар ерда Исроил назорат нуқталари, аскарлари ва аҳоли пунктларига дуч келишади. 1993 йилда Осло келишуви имзоланган пайтда Ғарбий Соҳилда, жумладан, Шарқий Қуддусда 110 мингдан сал кўпроқ яхудий кўчманчи яшарди. Бугунги кунда бу кўрсаткич 700 мингдан ошади. Яхудий аҳоли пунктлари халқаро қонунларга кўра ноқонуний ҳисобланади, бироқ Исроил буни тан олгиси йўқ. Исроилда Ғарбий Соҳилни аннексия қилиш тарафдори бўлган миллатчи диндор ва муросасиз вазирлар ҳукумати ўтирибди.

Ҳозирги шароитда мусулмон оламида Исроилдан норозилик кучайди. Вақт кескинлик сари ўйнамоқда. Боз устига, дунё ҳамжамиятининг эътибори Украинадан Яқин Шарққа кўчди. Агар АҚШ Конгрессидаги Украинага кўшимча ёрдам кўрсатмаслик борасида тортишувлар юзага келгани, Польша ва Словакиянинг ҳам Киевга ҳарбий ёрдамни тўхта-тиш қарори Украина иттифоқчиларини ҳам урушдан бездирган кўринади.

Абдували СОЙИБНАЗАРОВ,
сиёсий шахловчи

ОЛАМ ТИНЧЛИГИ

ларсиз музокаралар бошлашни таклиф этди. Шундан сўнг вазият янада чигаллашди. Фаластин-Исроил можаросини барқарорлаштиришнинг мураккаблиги унинг кўп қиррали эканлигида. Бу шунчаки худудий баҳс эмас. Бешта муҳим масала ечилиши лозим. Булар – чегаралар, Қуддус мақоми, Исроил хавфсизлигини таъминлаш, қочоқларнинг қайтиши, минтақа учун ҳаёт-мамот масаласи бўлган сув ресурсларини тақсимлаш муаммоларидир. Бу жиҳатларнинг барчаси ўткир ва ҳар икки томон учун оғрикли мавзу. Ушбу пунктлардан бирортаси бўйича тушунмовчилик тинчлик қарор топишини имконсиз қилиб қўяди. Мазкур муаммога қайси томондан назар солманг, низонинг натижаси иккинчи юз йилликка ўтдики, давомли баҳсдир. У мунтазам «шамнинг пилиги»га ўхшаб қуйиб, кўпинча аланга олмоқда. Фаластин халқи

топшириб, ўзлари томошабин бўлиб ўтиришини, ўзини ҳимоя қилиш ҳуқуқига эга бўлмаган давлатда яшашга розилик беришини тасаввур қилиш қийин. Ўз пойтахтини Шарқий Қуддусда жойлаштириш ғоясидан воз кечиши ҳам шубҳали. Исроил давлати ҳозирги зўравонлиги билан Фаластинга том маънодаги мустақилликни тухфа этишни хоҳламаслигини намойиш этди. Шундай бўлиши турган гап. Чунки Фаластин Осиё, Африка ва Европа чорраҳаси туташган нуқтада жойлашгани билан қулай жўғрофий, стратегик аҳамиятга эга. Бу аснода араб давлатлари курук баёнотлар беришдан, Фаластинни ўз ҳолига ташлаб қўйишдан ор қилмаяптилар.

Боз устига, Исроил Қуддусни ўзининг ажралмас, бўлинмас ва абадий пойтахти деб эълон қилган. Бу ҳам БМТнинг 1947 йилги резолюциясига зид. У бетараф

да у ерда мусулмонларнинг икки муқаддас масжиди – Қуббат ус-Сахро масжиди ва Ислом динидаги учинчи муқаддас масжид ҳисобланувчи Ал-Ақсо масжиди жойлашган. Мусулмон олами учун Қуддусдаги Ал-Ақсо масжиди алоҳида аҳамият касб этади.

Навбатдаги аланга Исроил ва Фаластин ўртасида Осло битими имзоланганига 30 йил тўлган бир пайтга тўғри келди. Ўша тинчлик келишувига кўра Фаластин маъмурияти тузилган эди. У то асосий масалаларни ҳал қилиш учун музокаралар ўтгунга қадар беш йил муддатга муваққат ҳукумат ўлароқ ташкил этилган эди. Бугун, тинчлик музокаралари барбод бўлганидан деярли ўн йил ўтиб, Фаластин Маъмурияти ҳамон сақланиб турибди, аммо ўз легитимлигини йўқотмоқда. 1993 йилдан бери Осло битими деб номланувчи иккита

ДУНЁГА ҚАЛБ КЎЗИ БИЛАН БОҚҚАНЛАР

(Ўзбекистон кўзи ожизлар жамияти раиси Эргаш Норпўлатов билан мулоқот)

Ўзбекистон кўзи ожизлар жамияти кўрлар бўйича ногиронлиги бўлган шахсларнинг ихтиёрий аъзолигига асосланган нодавлат ноижорат ташкилот бўлиб, у кўзи ожизларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қиладиган, ҳаёт имкониятларини таъминлашга кўмаклашадиган Республика миқёсидаги жамоат бирлашмасидир. Кўзи ожизлар жамияти ҳукуматимиз қарорлари, Ўзбекистон Конституцияси ва қонунларига мувофиқ ўз уставига асосан иш юритади. Тизимда олиб борилаётган ишлар, жамият аъзоларига яратиб берилаётган шарт-шароитлар хусусида жамият раиси Эргаш Норпўлатов билан суҳбатлашдик.

– Жамият қачон ташкил топган ва у қандай тамойиллар асосида иш олиб боради?

– Жамиятнинг ташкил топганига ўтган 2022 йилда 90 йил тўлди. 1932 йил 15 июнда мамлакатимизда яшовчи бир гуруҳ фаол кўзи ожиз фуқаролар ташаббуси билан жамиятнинг Курултойи чақирилиб, унда Ўзбекистон кўзи ожизлар жамияти ташкил топган. Бугунги кунда мамлакатимиздаги 76020 нафар кўзи ожизларнинг 64244 нафари жамият ҳисобига олинган. Жами ишловчи кўзи ожизлар сони 2987 нафарни ташкил этган бўлса, шундан 1539 нафари жамият корхоналарида, 557 нафари жамият тизимида ва 1209 нафари тизимдан ташқаридаги турли ташкилотларда фаолият юритмоқда.

Жамиятимиз қуйидаги тамойилларга асосланди:

– Инсонпарварлик ва раҳмдиллик, шахс кадр-қиммати ҳамда жамият ҳар бир аъзоси фикрига ҳурмат, фикрлар хилма-хиллиги ва кўпчилик фикрининг устуворлиги ҳамда озчиликнинг фикрига ҳурмат билан қараш, кўриш бўйича ногиронлиги бўлган шахсларнинг ёши, жинси, миллати, ирқи, диний эътиқоди ва сиёсий қарашлари ҳамда ногиронлик тоифалари ва белгиларидан қатъи назар, камситилишига йўл қўймаслиги;

– Кўнглилилик, ихтиёрийлик, ЎЗКОЖ барча раҳбар ва назорат-тафтиш органларининг сайланиши, улар ишида жамоавийлик ва бамаслаҳатлик, ошқоралик, шаффофлик ҳамда юқори турувчи раҳбар органларининг жамият аъзолари олдида даврий ҳисобот бериб туриши ва ҳоказолардан иборат.

– Жамият аъзоларига ҳукуматимиз томонидан, қолаверса марказий бошқарув томонидан қандай ғамхўрлик кўрсатилмоқда? Уларга меҳрибонлик сифатида қилинаётган моддий ва маънавий кўмакнинг аҳамиятига ҳам тўхталиб ўтсангиз.

– Мамнуният билан айтиш мумкинки, ҳозирда жами 300 та корхона, ташкилот ва муассасалар кўзи ожиз фуқаролар учун беминнат хизмат қилмоқда.

Ўзбекистон кўзи ожизлар жамияти 90 йиллиги муносабати билан тиббий ижтимоий хизматларни ривожлантириш агентлиги билан ҳамкорликда ногиронларнинг 809 нафарига овозли тонометр, 133 нафарига овозли термометр, 1015 нафарига эса махсус йиғма ҳасса ҳамда 9 нафарига қўлтиқ таёқ, 1 нафарига эшитиш мосламаси, 1 нафарига коляска ҳамда 479 нафар кўзи ожиз ногиронларга бошқа турдаги реабилитация воситалари тарқатилди.

Булардан ташқари “Янгийўл” юрак ва асаб касалликлари сиҳатгоҳида саломатликларини тиклашлари учун жами 455 та йўлланмалар ажратилди. Ўтган йилнинг май-июнь ойларида 60 нафар кекса ёшдаги нурунийларга ва октябрь-ноябрь ойларида 170 нафар кам таъминланган ижтимоий ҳимояга муҳтож жамият аъзолари “Ян-

гийўл” сиҳатгоҳида дам олиш ва даволаниш имконига эга бўлдилар. Бу ҳам бўлса мамлакатимиз раҳбарининг ногиронларга кўрсатаётган ғамхўрлиги ва меҳрибонлигининг ёрқин ифодасидир.

Юбилей доирасида 13 ноябрь – “Бутунжаҳон кўзи ожизлар куни” ҳамда 3 декабр – “Халқаро ногиронлар куни” муносабати билан “Халқлар дўстлиги” санъат саройида “Қалб кўзи-ла олам мунаввар!” номли катта хайрия гала-концерти ўтказилди. Яна шуниси эътиборлики, “Ўзбекфильм”нинг ташаббуси билан ЎЗКОЖ нинг 90 йиллигига бағишланган “Дунёга қалб кўзи билан боққанлар” номли хужжатли фильм яратилди. Мазкур фильмнинг тақдимоти ўтган йилнинг 20 декабрь куни Алишер Навоий номидаги санъат саройида бўлиб ўтди. Фильмни яратиш учун дав-

лат бюджетидан 350 миллион сўм сарф-харажат қилинди.

– Ўтган йиллар мобайнида қандай ўзгаришлар ва янгиликлар бўлди? Ногиронлиги бўлган шахсларга эътибор кучайтириляптими?

– Дарҳақиқат, шундай. Кейинги 5-6 йил давомида Ўзбекистонда бошқа инсонлар қатори ногиронлиги бўлган шахсларнинг қонуний ҳуқуқ ва манфаатлари ҳимояланишига кучли эътибор қаратилди, десак хато бўлмайди. Жумладан, 2020 йил 15 октябрдаги “Ногиронлиги бўлган шахсларнинг ҳуқуқлари тўғрисида”ги 641-сонли ҳамда 2021 йил 7 июндаги “Ногиронлар ҳуқуқлари тўғрисидаги Конвенцияни (Нью-Йорк, 2006 йил 13 декабр) ратификация қилиш ҳақида”ги Ўзбекистон Республикасининг 695-сонли қонунлари қабул қилиниб, уларнинг бошқалар сингари тенг яшашлари учун давлат томонидан қулай шарт-шароитлар яратилмоқда. Ушбу жараёнларда ЎЗКОЖ кўзи ожиз фуқароларни ҳар томонлама реабилитация қилишда фаол иштирок этмоқда. Жамият Осиё ва Бутунжаҳон кўзи ожизлар уюшмаларининг тенг ҳуқуқли аъзосидир.

– Жорий йил яна бир тарихий воқеа юз берди. “Осиё кўзи ожизлар жамияти”нинг навбатдаги ассамблеяси Ўзбекистонда бўлиб ўтди. Шулар ҳақидаги фикрларингизни билмоқчи эдик.

– Тўғри айтдингиз. Юртимизда катта тарихий воқеа бўлди. Жорий йил 10-14 май кунлари Ўзбекистон Жамияти марказий бошқаруви Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги билан ҳамкорликда Осиё кўзи ожизлар уюшмасининг навбатдаги ассамблея йиғилишини Тошкент вилоятидаги “Олмос” дам олиш масканида ўтказди.

Йиғилишда барча Осиё мамлакатларининг раислари, Россия Федерацияси жамият раиси ҳам иштирок этди. Анжуман давомида бир қатор долзарб масалалар кўриб чиқилди. Раис ва раис муовинлари сайланди. Хурсандчилигимнинг чеки йўқ. Мени ҳам ассамблеянинг раис муовини этиб тайинлашди.

Жамиятимиз раҳбарлари ва бир гуруҳ хорижий меҳмонлар Самарқанд шаҳрининг тарихий жойларини зиёрат қилиб қайтишди. Жамиятимиз аъзолари имконияти чекланган инсонлар ўртасида ўтказилган шашка мусобақаси бўйича жаҳон чемпионатида иштирок этиб, 5 та олтин, 3 та кумуш ва 3 та бронза медалларига сазовор бўлишди. Булардан ташқари жамиятимиз аъзолари “Инсонга эътибор ва сифатли таълим йили”да турли танловларда муваффақиятли иштирок этиб келмоқда.

– Сиз раҳбарлик қилаётган тизимдаги сўнги янгиликлар, янги лойиҳалар тўғрисида нима дея оласиз?

– Муҳим янгиликлардан бир шуки, таълим тизимини ривожлантириш мақсадида кўплаб ишлар амалга ошириляпти. Бизнинг замонавий босмаҳонамиз мавжуд бўлиб, ҳар қандай китоб, журнал ва газеталарни тендерсиз чоп эта олади. Ўзбекистон кўзи ожизлар жамияти тасарруфидаги “DIZAYN PRINT УИЧК” МЧЖ раҳбари ташаббуси билан корхонага брайль алифбосида чоп этишга мўлжалланган “BRAYLLO 650 SW2” принтери Норвегия давлатидан келтирилди. Уни ўрнатиш учун Туркиядан мутахассис кадрлар жалб этилди. Ушбу мослама Ўзбекистонга биринчи бўлиб келтирилган брайль алифбосида чоп этувчи замонавий жиҳоз ҳисобланади. Ушбу принтер 1 соатда 1950 саҳифа чоп этиш қувватига эга. Бундай замонавий ускуналарни хориждан олиб келиш ишлари давом эттириляпти. Давлатимиз томонидан кўрсатилаётган доимий эътибор бизни беҳад севинтирмоқда. Жамиятимиз аъзолари эса мамлакатимиз тараққиётига ўз улушларини қўшиш истагида.

Ашурали БОЙМУРОД
суҳбатлашди.

Биз сўнги йилларда китобдан, кутубхоналардан узоқлашдик. Кўплаб жойларда кутубхоналар тарқатиб юборилаётгани ёки маърифатхоналарда китоб фонди камайиб бораётгани сир эмас. Мана шундай паллада Жомбойда замонавий ахборот-кутубхона маркази фойдаланишга топширилди.

ЖОМБОЙГА “КИТОБ ТАЪМИ” ҚАЙТДИ

Жомбойликлар яхши билишади, сўнги бир неча йил давомида туманнинг асосий кутубхонаси биносиз эди. Ўн минглаб китоблар ижрама-ижара юрди, зиё тарқатувчи ходимлар эса сарсон бўлди, бироқ сабр қилди. Бу ҳолатдан айниқса, “китоб таъми”ни олган зиёли қатлам ва кекса авлод қаттиқ азият чекди.

2022 йилда кутубхона ходимларининг шахсий ташаббуслари билан янги бино куриш таклифи “Ташаббусли бюджет” платформасига киритилди. Аҳоли кўллаб-қувватлаши ва кўпчилик овози билан ушбу ғоя молиялаштирилди. Шу тариқа 1 милли-

ард 200 миллион сўмлик лойиҳа асосида янги бино қад ростлади. Ушбу бино 2023 йил 18 март куни фойдаланишга топширилди. Китобхоналар учун барча шароитлар яратилган шинам, замонавий ушбу бинода 9 та хона мавжуд. Шулардан маъмурият хонаси, 2 та ўқув зали, библиография бўлими, фондларни тўлдириш, сақлаш ва уларга ишлов бериш хонаси, электрон кутубхона замон талабларига мос тарзда жиҳозланди.

Марказимизда ҳозирги кунда 16 мингдан ортиқ китоблар бор. Ҳақиқатан ҳам йиллар давомида китобларимиз тақдирдан жуда хавотир олдик. Содиқ китобхоналари-

миз келишар ва кайфиятсиз қайтиб кетишарди. Мутолаа учун шароит йўқ эди, қайсидир ташкилот биносида вақтинчага турардик. Шукурки, энди туманнинг қоқ марказида ўз биномиз бор. “Жомбой тонги” газетаси билан ёнма-ён, уйғун тарзда бир биного эга бўлдик. Энди асосий мақсадимиз халқимизни китобхона қилиш, китобга қайтаришдир.

2023 йилнинг беш ойи давомида кутубхонага аъзо бўлганлар сони 876 нафарни ташкил этди. Бир сўз билан айтганда, ушбу марказ том маънода туманнинг асосий маърифатхонасига, энг гавжум масканларидан бирига айланиб бормоқда.

Фарида НУРИЛЛАЕВА,
Жомбой тумани
ахборот-кутубхона маркази
директори

ЖАМИЯТ

BONG.UZ

Муассислар:

Ўзбекистон
Республикаси
Экология, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва иқлим ўзгариши вазирлиги

Тадбиркорлар ва ишбилармонлар ҳаракати — Ўзбекистон Либерал-демократик партияси.

Ўзбекистон Нодавлат нотижорат ташкилотлари миллий ассоциацияси.

Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси.

Бош муҳаррир
Максуд ЖОНИХОНОВ

Газета таҳририятнинг компьютер бўлимида саҳифаланди.
“Шарк” нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида чоп этилди.

Манзил:
Буюк Турон кўчаси 41.
Буюртма рақами Г-1010
Адади: 1015.
Пайшанба куни чиқади.
Қоғоз бичими А-3,
ҳажми 3 босма табоқ.
Баҳоси келишилган нарҳда.
Газета Ўзбекистон матбуот ва ахборот агентлигида
2006 йил 0010-рақам билан рўйхатга олинган.

ISSN 2010-7722

Газетанинг полиграфик жиҳатдан сифатли чоп этилишига “Шарк” нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси масъул.

100000, Тошкент шаҳри
Матбуотчилар кўчаси 32.
Маълумот учун телефонлар:
99-791-43-23,
99-994-70-52

Реклама ва эълонлар учун:
Электрон почта:
jamiyat@uamail.uz
Газета индекси — 131
“ЖАМИЯТ”дан олинган маълумотларда манба сифатида газета номи кўрсатилиши шарт.
Топширилган вақти:
20:00
1 2 3 4 5 6

Газетанинг навбатдаги сони 2023 йил 26 октябрь куни чиқади.

“Абдул” эмас, Абдуллоҳ, денг

Ижтимоий тармоқларда кўзим тушиб қолди – бир киши янги туғилган боласига “Янги Ўзбекистон” деб исм қўйишга руҳсат беришмаётгани учун жанжаллашибди. “Фарзанд меники, нима исмни раво кўрсам шу бўлади” деб дўқ уряпти.

Исм қўйиш ота-онанинг ўз фарзанди олдидаги биринчи мажбуриятларидан ҳисобланади. Буни кўпчилик яхши англайди ва боласига маъно-мазмунли ном танлайди. Ёки оилавий кадриятлари, шажарасидан келиб чиқиб, исм қўяди. Яна кимлардир машҳур кишиларга, эл ўртасидаги ҳурматли инсонларга ҳавас қилиб, фарзандига улар номи беради. Буни ҳам тўғри тушуниш керак.

Аммо, баъзан айрим ота-оналар ўз шахсий қизиқишлари, хоббилари асосида кўшиқчилар, киноқаҳрамонлар ёки футболчилар исмини боласига қўяди. Бу исм ўз тили, миллати, халқи турмуш тарзига мос бўлса яхши, аксинча бўлса-чи?

Хўш, Жумонг, Тайсон, Месси, Марадона деган исмларнинг мазмунини биласизми? Сиз шу “қахра-

мон”ларга ҳавас қилиб болангизни улар номи қўйибсиз, майли. Эртага болангиз улғайиб, исмидан уялмайдами? Буни тўғри қабул қилладими?

ФХДЁ бўлимлари ходимлари ҳам нима қилсин, ота-она шу исмни раво кўрса, уларнинг қўлидан нима келади. Тўғри маслаҳат, тавсия берар, аммо буни “қайсар” ота-она қабул қилладими?

Яна бир гап. Фарзандга яхши исм қўйганингиздан кейин уни чала-ярим қилмай, тўлиқ ва гўзал талаффуз қилиш лозим. Афсус, баъзи оилаларда исмни қисқартириб чақиришади. Яъни, Абдурахмонни “Абди”, Абдуллоҳни “Абдул” дейишади. Бу аввало, исм эгасига нисабатан, қолаверса, улуғ номларга ҳурматсизлик эмасми?

Ҳусниддин ХОЛДОРОВ.

ТИНГЛАНГ, ЗАЙНАБ КУЙЛАМОҚДА

(Боши 1-саҳифада)

Зеро, концерт программаларида ҳам унга ҳеч ким бошловчи – конференсьелик қилмайди. Уч соат, гоҳо ундан ҳам узокроқ давом этадиган концертда унинг ёлғиз ўзи куйлайди, ижро этадиган ашулалари, номини, бастакор ва шоирини ҳам ўзи эълон қилади. Ўртадаги ўн-ўн беш дақиқалик танаффусни ҳисобга олмасак, ана шу уч соатлик концертнинг бошидан охиригача сахнадан кетмайди. Кетма-кет кўшиқ, яна кўшиқ... Овозни-ку қўяверинг, ҳатто жисмонан чарчамаганига, толиқмаганига ҳайрон қоласиз. Кўшиқ куйлагани сари кучга, кувватга тўлиб бораётгандай туюлади. Чунки қанча кўп айтгани сари шунча завқланиб, ҳаяжонланиб куйлайди. Шу сабаб маҳаббатли зални тўлдириб ўтирган минглаб томошабинлар вақт ўтганини сезмайди, хат устига хат ёғилиб, яна куйлашни илтимос қилади. Мухлислар олқиши унга завқ, куч ато қилади-ю, яна куйлайверади. Шундай вақтда машҳур турк шоири Нозим Ҳикматнинг куйидаги сўзлари ёдимга келади: “Булбул туткунликда куйламайди. Унинг жони – кўшиғида!”

1980 йил. Ўзбекистонда Озарбойжон адабиёти ва санъати байрами давом этаётган кунлар эди. Ўша кунлари Зайнаб кундузи турли завод ва фабрикаларга, олий ўқув юртлари ва муассасаларда томошабинлар билан ижодий учрашувлар ўтказар, улар ҳузурда концертберар, оқшом эса санъат кошонасида концерт намойиш қиларди. Ана шундай кунларнинг бирида концерт бошланишидан олдин созандаси билан бўлган ушбу қиска суҳбатнинг гувоҳи бўлганман.

– Қалай, Зайнабхоним, чарчамадингизми? Бугунги концертда толиқмайсизми?

Гримхонага кириб кетаётган Зайнаб эшик олдида шартта тўхтади-да, созанда йигитга ўгирилди.

– Ман кўшиқ айтиб чарчамайман. Куйлаганим сари куйлагим келаверади.

Бу баландпарвоз гаплар эмас, чин юракдан айтилган самимий сўзлар эди. Зеро, буни унинг фаолияти тўла тасдиқлайди.

Зайнаб озарбойжон халқ кўшиқларини, муғомларини юксак маҳорат билан куйлайди. Илк бор кўшиқ куйлаганида ҳам муғомлар ижро этиб, тингловчиларга танилган эди. Дастлабки ашулаларидаёқ у ҳеч кимга эргашмади, тақлид қилмади. Аксинча, ўз йўлини, услубини топишга интилди. Мумтоз ашулаларни замонавий кўшиқлар билан қўшиб куйлаш маҳоратини эгаллади. Бу таснифлар фақат унга хос бўлиб қолди. Кўшиқ санъатининг мана шу турини ривожлантиришга катта аҳамият берди, ўзининг куч-қобилиятини, истеъдодини шунга сарфлади. Кейинчалик халқ чолғу ансамбли тузди, унга бадиий раҳбарлик қилди.

Зайнаб илк бор озарбойжон мумтоз шоири Фузулий ғазаллари билан айтиладиган муғомларни куйлади. Ана шундаёқ бу ёш хонанданинг ўзига хослиги намоён бўлганди. Бу ҳақда Озарбойжон халқ шоири Сулаймон Рустам шундай ёзади: “Ғазаллар кўп тиник, тўғри, равон куйланади. Бу овоз бошқа хонандаларимиз овозидан фаркланади. Зеро, Зайнаб санъат оламига қадам қўяр экан, ўзига хосликка, фақат Зайнаб бўлиб куйлашга интилди”. Бир мухбирнинг “Фалончи худди Зайнабдай куйлайди” деган фикрга қандай қарайсиз?” деган саволига шоир бундай жавоб беради: “Зайнаб бўлмоқни истасалар, хато қилдилар. Чунки Зайнабнинг ўзи ҳеч вақт ўзга бўлмоқни истаманган”.

Дарҳақиқат, санъатда, умуман, ижодда тақлидчилик яхши йўлга олиб чиқмайди. Шунинг учун Зайнаб ижросидаги ҳар бир кўшиқ унинг ўзиники бўлиб қолган. “Йўқ-йўқ”, “Сани орзуларам”, “Сахар-сахар”, “Тарланам”, “Турна қатори”, “Ҳеч хабаринг йўқдир санинг”, “На гўзалдир”, “Йўқ дея-дея”, “Илк секинчим”, “Жайрон бола” каби кўшиқларни эшитишимиз билан кўз ўнгимизда Зайнаб намоён бўлади...

Зайнаб гўзал Апшерон водийсида туғилди. Унинг

болалиги табиат бутун гўзаллигини ато этган шу водийда, турфа хил узумзорларда ўтди. Табиатнинг мана шу хайратомуз гўзаллигига, нафосатга иштиёқ туйғулари болалигидаёқ уйғонган бўлса не ажаб?! Қалб тугёнларини, ҳаяжонларини кўшиқ, куй орқали изҳор қилишни балки ўша кезларда дилига тугиб кўйгандир. Бўлмаса, педогогика билим юртини тугатган киз хонанда бўлиб кетармиди?! Ҳа, у дастлаб ўқитувчи бўлишни орзу қилди, шу касб бўйича таҳсил олди. “Мусика менинг қалбимда, бутун вужудимда яшарди, мени сира тарк этмасди, ўзига чорларди...” деб эслайди у. Буни сезган ўқитувчилари, дугоналари унга мусика билим юртига кириб ўқишни маслаҳат беришди. Ана шу қистовлар туфайли у Бокудаги Зейналли номидаги мусика билим юртига ўқишга кирди. Бу санъат билим юртида тор, гармон, камон чолғучилари, халқ кўшиқларининг ижрочилари, халқ ансамблларининг иштирокчилари тайёрланади. Мусика ва хонандалик санъатининг сир-асрорлари чуқур ўргатилади. Зайнабнинг бахти, омади бор экан. Билим юртида у Саид Шушинский синфига тушди. Маълумки, С.Шушинский озарбойжон халқ мусикаларининг, ашулаларининг пухта билимдони эди. Унинг қўлида таҳсил кўриш ҳар қандай ёш санъаткор учун бахт ҳисобланарди. Зайнаб ана шу устоз санъаткор таҳсилдан баҳраманд бўлди.

Талабалик йилларидаёқ Зайнаб Хонларова ўзининг қобилияти, санъатга меҳр-муҳаббатининг баландлиги, энг муҳими, жозибали, ғоят ширадор ва мафтункор овози билан тенгдошлари ва мактабдошларидан алоҳида ажралиб турарди. Унинг қобилиятини, ёрқин рангларга бой овозини устози Саид Шушинский пайқаган, шогирдининг келажакига ишонч билан қараб, келгусида машҳур санъаткор бўлиб етишувига ишонч билдирган эди.

Зайнабнинг хонандалик довуруғи кенг қулоқ ёйди. Унинг ҳароратбахш кўшиқларини фақат озарбойжонликлар эмас, Москва вабошқа кўплаб шаҳарлар санъат мухлислари ҳам завқ-шавқ билан тингланганлар. Бугина эмас, Болгария ва Франция, Туркия ва Эрон, қатор Шарқ мамлакатлари тингловчилари уни самимий олқишлаганлар, қайта-қайта сахнага таклиф қилганлар. Матбуот унинг санъатига юксак баҳо берди: “Улкан санъаткор”, “Озарбойжон халқ кўшиқларининг ажойиб ижрочиси”, деб баҳолади. Унинг куйлаш маҳоратига ҳамма жойда барча қойил қолди, тан берди, офарин айтди. Зотан, хонанда муғомларни ҳам, мумтоз халқ кўшиқларини ҳам, замонавий ашулаларни ҳам бирдек маҳорат билан, қалбдан куйлайди.

Зайнаб Хонларова нафақат хонанда, айна пайтда яхшигина шоир, дидли бастакор ҳам. Машҳур композитор ҚораҚораев мусика басталаган “Сани орзуларам” ашуласининг матнини эслайлик. Ҳар бир санъаткорнинг шоҳ асари бўлади. Назаримда, Зайнабнинг ашулалари орасидан “Булбулим” ашуласини ана шундай шоҳ кўшиғи, дейиш мумкин. Ўзи мусика басталаган бу кўшиқни у шу қадар берилиб, юракдан куйлайдики, бу ашулани тинглаган ҳар қандай лоқайд одамнинг ҳам юраги зирқираб, вужуди жимирлаб кетади. Бу ашулани эшитиб ўтириб кўзига ёш олган тингловчиларни ҳам кўрганман. Аслида хонанданинг фақат овози эмас, балки кўзлари, юзлари, бутун вужуди куйлайди.

Санъатни севган санъаткор санъатпарварларни ҳам севади, ҳурмат қилади. Зайнаб тингловчиларга нисбатан чуқур ҳурмат ва эҳтиром сақлайди. У илк бор сахнага чиққанини, ўшанда жуда қаттиқ ҳаяжонга тушганини кечагидай эслайди. Номи танилиб, машҳур хонанда бўлиб етишганда ҳам ўша ҳаяжон уни тарк этгани йўқ. “Ҳар гал концерт бошланишида – сахнага чиқишдан олдин вужудимни ажиб бир ҳавотир, ҳаяжон куршайди. Ўзимни жиддий имтиҳонга қираётган талабадай ҳис қиламан”, дейди у. Ҳа, санъатни, томошабини ҳурмат қилган ҳар қандай санъаткорда ана шундай туйғу бўлиши табиий.

Ана, улкан прожекторлар нурида ялтираб турган

зар парда очилиб, қувнок куй янгради. Бир дамдан сўнг ўрта бўй, қалин, тим қора сочлари нозик елкаларини қоплаган, шахло кўзлари ўтдай ёниб турган хонанда мусика оҳангига мос ҳаракатлар билан чиқиб келди сахнага. Зални томошабинларнинг гулдирок қарсаги тутди. Хонанда майин жилмайиб, муҳташам зални тўлдириб ўтирган шинавандаларга таъзим қилди-да, ашулани бошлади:

*Тогларнинг боши қора,
Кўзларининг ёши қора
Омон, омон, омон...*

***

Озарбойжон адабиёти ва санъатига қизиқаман. Фузулий, Насимий, Мирзо Иброҳим, Расул Ризо, Сулаймон Рустам, Анар, Самад Вурғун, Юсуф Самад ўғли, Рустам ва Мақсад Иброҳимбековлар, Элчин, яна кўплаб озарбойжон шоир ва ёзувчилари асарларини ўқиганман. Анар, Юсуф Самад ўғли, Элчин асарларидан намуналар таржима қилганман.

Рашид Бехбудов, Булбул Мамедов, Муслим Магомаев, Зайнаб Хонларова ашулаларини жуда ёқтираман, қайта-қайта эшитгим келаверади. Зайнаб 1980 йилда Тошкентда биринчи марта концерт берганида санъатнинг қудратига, хонанданинг маҳоратига қойил қолганман. Зайнаб Хонларова кейин яна бир неча марта концерт берди Тошкентда. “Халқлар дўстлиги” саройининг салкам беш минг ўринли залида биронта бўш жой қолгани йўқ, аксинча, қарийб уч соат давом этган концертни тик туриб томоша қилганлар бўлди. Ҳайратланарлиси шундаки, бутун концерт давомида фақат ўзи куйлайди, баъзи хонандалар концертидаги каби ора-чора қизиқчим, шоирми ёки бошқа хонандами чиқмайди сахнага. Хонанданинг маҳоратига, кучига, овозининг сеҳрига махлиё бўлмай иложингиз йўқ. Барини жонли ижро этади, фонограмма деган тушунча ҳам йўқ. Концерт бир неча кун давом этгани эсимда. Энг муҳими, бирон-бир ортиқча ҳаракат, бачканалик, енгил-елпи, олди-қочди гаплар йўқ. Томошабинларга “азизларим” деб ҳурмат билан мурожаат қилади. Куйлаётган ашуласига мос, ўзига жуда ярашган ҳаракатлари-ракслари томошабини лоқайд қолдирмайди, балки завқ бағишлайди.

Бу машҳур хонанда билан Тошкентда, Бокуда бир неча марта суҳбатлашганман. У пайтларда хонандаларнинг грампластинкалари чиқарди, ҳозиргидек дисклар, флешкалар қаёқда дейсиз! Зайнаб Хонларова бир неча грампластинкасига дастхат ёзиб берган эди.

Унинг ашулалари кўплаб ижодкорларга илҳом берган. Жумладан, таникли ўзбек шоири Машраб Бобоев “Зайнаб” деган шеър ёзган эди. Шеърда машҳур хонанданинг ижро маҳорати таърифланган бўлиб, куйидаги сатрлар билан яқунланган:

*Кўшиқ ҳам бўлмасди оламда, Машраб,
Кўшиқдан яралган Зайнаб бўлмаса.*

Камина бу хонандага бағишланган “Соғинч” деган хикоя битган эдим.

Зайнаб Хонларова ўзбек кўшиқ мухлисларининг ҳам сеvimли хонандасига айланган. Ҳозир ҳам Ўзбекистон телеканалларида, радио тўлкинларида унинг ашулалари тез-тез кўйиб турилади.

Маматқул ҲАЗРАТҚУЛОВ